Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

Шанба сони

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 91 (9837). ● 1990 йил 12 май ● Баҳоси 5 тийин.

● Анжуман қатнашчиларидан бир группаси. А. ЗУФАРОВ суратга олган.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Президентининг фармони

РЕСПУБЛИКА АҲОЛИСИ ШАХСИЙ ХЎЖАЛИГИДАГИ МОЛЛАР ВА ПАРРАНДАЛАРНИ ЕМ-ХАШАК БИЛАН ТАЪМИНЛАШ ҲАМДА УЛАРДА ЧОРВАЧИЛИК МАҲСУЛОТИНИ КЎПАЙТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Озиқ-овқат программасини рўёбга чиқаришда аҳоли шахсий хўжаликларининг муҳим ўрин эгаллашини ҳисобга олиб ва чорвачилик маҳсулоти етиштиришни кўпайтириш учун уларни ем-хашак билан таъминлаш мақсадида қуйидагиларни зарур деб ҳисоблайман:

1. 1990 йилнинг 1 июлидан бошлаб колхоз ва совхозларнинг тайёрлаш планини бажаришда улар аҳолига сотадиган хашак ва ширали ем-хашак ҳисобга олинсин.

Ўзбекистон ССР давлат кооператив қишлоқ хўжалиги комитети, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети ва область ижроия комитетлари колхозлар ва совхозлар аҳолининг шахсий хўжаликларига 1990 йилда ҳар бир шартли бош мол ҳисобига 250 килограмм хашак ва 150 килограмм ширали ем-хашак, 1991 йилда 550 килограмм хашак ва 300 килограмм ширали ем-хашак сотишини таъминласинлар. Ҳар йилги планларда аҳолига ем-хашак сотиш ана шу нормаларга нисбатан кўпайтирилиши кўзда тутилсин.

2. 1990 йилда аҳолининг шахсий хўжаликларига сотиш учун давлат ресурсларидан ҳар бир шартли бош молга ўрта ҳисобда (ҳар бир сигирга) камида 150 килограмм омухта ем, 30 килограмм шулха, 50 килограмм кунжара ва шрот, 1991 йилда 160 килограмм омухта ем, 60 килограмм шулха ҳамда 50 килограмм кунжара ва шрот ажратилсин. Келгуси йилларда ана шу нормаларни кескин ошириш имконияти қидириб топилсин.

3. Ҳар бир посёлка, қишлоқ ва овул Совети ҳузурида халқ депутатлари ва фаоллардан иборат комиссиялар ташкил этилиб, уларнинг зиммасига давлат ресурсларидан бериладиган ем-хашакларни, шунингдек колхозлар ва совхозлар аҳолининг шахсий хўжаликлари учун ажратадиган хашак ва ширали ем-хашакни тақсимлаш вазифаси юклатилсин. Ем-хашак келишиб олинган нархларда сотилсин, айрим хўжалик, район ва умуман регионнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олиб, шахсий хўжаликлар билан шартномалар тузиш рағбатлантирилсин.

4. Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ижроия комитетлари ҳамда район ва шаҳар ижроия комитетлари давлат ресурсларидан аҳолига ажратиладиган ем-хашак жамғармаларининг эгалари эканлиги белгилаб қўйилсин, улар посёлка, қишлоқ ва овул Советларига ана шу ем-хашакни сотиш учун тақсимлаб, айни вақтда талонлар билан таъминлайдилар: Посёлка, қишлоқ ва овул Советларининг комиссиялари аҳоли шахсий хўжаликларига давлат ресурсларидан, Ўзбекбирлашув базалари ва савдо тармоқлари орқали кучли ем-хашак, шунингдек шахсий хўжаликларда рўйхатга олинган ҳар бош мол ҳисобидан колхоз ва совхозлар ажратадиган хашак ва ширали ем-хашак сотиб олиш учун талонлар беради.

5. Ўзбекистон ССР давлат кооператив қишлоқ хўжалиги комитети, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети ва область ижроия комитетлари аҳолининг шахсий хўжаликларига бошқа регионлардан келтирилаётган наслдор қорамоллар, шунингдек, республика колхоз ва совхозларида етиштирилаётган наслдор ва насли яхшиланган моллар ҳисобидан бузоқ ва паррандалар сотишни кўпайтирсинлар.

1990 йил мобайнида ҳар бир посёлка, қишлоқ ва овул Советида гражданларнинг шахсий хўжаликларидаги молларга зооветеринария хизмати кўрсатадиган хўжалик ҳисобидаги пунктлар ташкил этилсин.

6. Ўзбекистон агросаноат банки аҳоли мол ва парранда сотиб олишида унга ёрдам бериш учун колхоз ва совхозларнинг талабномаларига мувофиқ кредитлар ажратсин.

7. Ўзбекистон ССР Министрлар Совети:

Ушбу фармонни рўёбга чиқаришга доир қарор қабул қилсин, унда колхоз ва совхозларни ем-хашакни кўпайтиришга рағбатлантириш ва ем-хашак билан аҳоли хўжаликларини устун даражада таъминлаш, маҳсулот етиштиришни кўпайтирганлик учун ем-хашак билан натура тарзида ҳақ тўлашни кенг жорий этиш юзасидан тадбирлар туркуми кўзда тутилсин;

ушбу фармон бажарилиши устидан қатъий назорат ўрнатилсин ва ярим йилда бир марта системали равишда унинг рўёбга чиқарилиши тўғрисида маълумот берилсин, текшириш материаллари матбуотда ёритилсин ва телевидение орқали эшиттирилсин.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Президенти

И. КАРИМОВ.

XXVII ТОШКЕНТ ШАҲАР ПАРТИЯ КОНФЕРЕНЦИЯСИ

Кеча Тошкент вилоят партия комитетининг катта мажлислар залида XXVII Тошкент шаҳар партия конференцияси иш бошлади.

Конференцияда Ўзбекистон Коммунистик партияси Тошкент шаҳар комитетининг КПСС XIX Бутуниттифоқ конференцияси қарорларини амалга оширилиши, шаҳар партия ташкилотида қайта қуришнинг бориши ҳақидаги ҳисоботи тингланди. Конференция қатнашчилари КПСС Марказий Комитетининг партия XXVIII съездига Ҳаракат дастури, КПСС Устави лойиҳаларини муҳокама қилдилар.

Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар комитетининг биринчи котиби А. И. Фозилбеков конференцияни кириш сўзи билан очди.

Делегатлар илгаридан танишиш имкониятига эга бўлган шаҳар партия комитетининг ҳисоботини муҳокама қилдилар.

Конференцияда Ўзбекистон ССР Президенти, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби И. А. Каримов нутқ сўзлади.

Конференция ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзолари Д. Д. Берков, П. В. Догонкин, А. С. Ефимов, А. И. Икромов, С. Мамарасулов, Р. А. Попов, Ж. Ҳ. Ҳамидов, Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгашининг Раиси Ш. Р. Мирсаидовлар қатнашдилар.

Бугун конференция ўз ишини давом эттиради.

ҒАЛАБА МУБОРАК, БРИГАДА!

Шарқий Қурама геология-разведка экспедициясининг Юсуп Боғиев бошлиқ бригадаси бурғиловчилари қўшалоқ байрамни нишонладилар. Иш якунларига кўра, ўтган йили бу коллектив Бутуниттифоқ социалистик мусобақа ғолиби деб топилган эди. Май ойи бошларида эса бригада беш йиллик топшириқни муддатидан илгари бажарди. Бригада бошлиғига эса «СССР геология министрлигининг энг яхши устаси» номи берилди.

Мазкур коллектив кейинги йиллар мобайнида мусобақадаги совринли ўринларни мустаҳкам эгаллаб келмоқда. Ишчилар фақат ўтган йилнинг ўзида 9,5 минг метрдан зиёд қудуқ қазидилар. Бу — план кўрсаткичларидан деярли икки баравар кўпдир. Бригадага энг мураккаб участкаларда ишлаш топширилади. Бу ерда юксак профессионал маҳорат, ҳар бир ишчи бир-бирининг ўрнини босаолиши, техникадан оқилона фойдаланиш ҳисобига жадал суръатларга эришилмоқда. Бурғиловчилар ўзларининг ўтган йилги рекордларини ҳам ортда қолдириб, ўн минг метр қудуқ қазиш кўрсаткичига эришишга аҳд қилдилар.

(ЎзТАГ мухбири).

Ангрен.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ БЮРОСИДА

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюросининг навбатдаги мажлиси бўлди. Мажлисда шу йил 2 май куни Андижон шаҳрида рўй берган оммавий тартибсизликлар ҳамда шаҳарда ва областда ижтимоий-сиёсий вазиятни барқарорлаштиришга оид шошилинч тадбирлар тўғрисидаги масала кўриб чиқилди. Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси М. И. Иброҳимов дастлабки ахборот берди.

Андижон шаҳридаги оммавий тартибсизликлар, деди у, энг аввало область ва шаҳар партия, совет, ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари раҳбарларининг бегамлиги ва хотиржамлиги, улар аллақачон етилган иқтисодий ва ижтимоий-сиёсий масалаларни ҳал этиш юзасидан ўз вақтида тадбирлар кўрмаганлиги натижасида рўй берди. Улардан кўпчилигининг калтабинлиги, фавқулодда вазиятларни олдиндан кўра билмаслиги ва огоҳлантирмаслиги, саросимага тушиб, чорасиз бўлиб қолиши воқеаларнинг кенг ривожланишига кўмаклашди.

Шаҳарда ва умуман Андижон областида ёшлар дам олишини ташкил этишнинг масъулиятли соҳалари билимсиз, сиёсий жиҳатдан масъулиятсиз кишиларга ишониб топширилганлиги, ўтган йилги Фарғона воқеаларидан, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг нормал ижтимоий-сиёсий вазиятни сақлаш ва қўллаб-қувватлашга доир йўл-йўриқларидан зарур сиёсий хулосалар чиқарилмаганлиги хавотирлик уйғотади. Савдода ва маиший хизмат соҳасида ошна-оғайнигарчилик, қариндош-уруғчиликка, чайқовчиликка, порахўрликка ва бошқа хил қонун бузишларга қарши кураш зарур даражада ҳужумкорлик ва қатъият билан олиб борилмаётганлиги меҳнаткашларнинг ҳақли норозилигига сабаб бўлмоқда.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Бюроси М. И. Иброҳимовнинг ахборотини маълумот учун қабул қилди. Айни пайтда рўй берган тартибсизликлар иғвогарона тусда бўлиб, шаҳар ва областнинг ҳозирги ва собиқ раҳбарлари йўл қўйган жиддий нуқсонларнинг натижаси бўлганлиги таъкидланди. Уларнинг кўпчилиги четдан кузатувчилар мавқеини эгаллаб келдилар ва эгаллаб турибдилар, одамларнинг ишлари ва биринчи галдаги ташвишларига ҳамдард эмаслар.

Андижон шаҳридаги воқеаларни, уларнинг сабабларини оммавий ахборот воситалари етарли даражада ёритмаганлиги айтиб ўтилди.

Қабул қилинган қарорда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Андижон шаҳридаги тартибсизликларнинг сабаблари ва оқибатларини ўрганиш учун ташкил этилган комиссиясига маҳаллий партия, совет, хўжалик идоралари ва жамоатчилик билан биргаликда областдаги вазиятни барқарорлаштиришни, тартиб ва интизомни йўлга қўйиш, шаҳарда ва областда соғлом маънавий-ахлоқий ва психологик вазиятни вужудга келтириш юзасидан барча зарур чораларни кўриш вазифаси топширилди. Энг ўткир ижтимоий-иқтисодий муаммоларни ҳал этишга доир бир қатор тадбирлар ишлаб чиқилди, республиканинг партия, совет органларига, министрликлари ва идораларига тегишли топшириқлар ва тавсиялар берилди.

Марказий Комитет Бюросининг мажлисида шаҳар, район ҳисобот-сайлов партия конференцияларининг якунлари ва область конференцияларига тайёргарликнинг бориши кўриб чиқилди. Ўз ишини тамомлаган конференциялар умуман ошкора фикрлашув, иқтисодиёт ва ижтимоий соҳадаги ишларнинг аҳволини танқидий таҳлил этиш, коммунистларнинг партия тақдири ва обрў-эътибори тўғрисида ғамхўрлик қилиш руҳида ўтганлиги таъкидланди. Бу эса сайлаб қўйиладиган органларни шакллантиришда демократик ёндашувларни ривожлантиришга кўмаклашди. Шаҳар ва район партия комитетларининг 43 нафар секретари, жумладан, 10 нафар биринчи секретари муқобиллик асосида сайланди, салкам 50 фоизи бевосита делегатлар томонидан сайланди. Янгиланган партия комитетлари таркибига 30,7 фоиз ишчи ва оддий колхозчи, салкам 27 фоиз хотин-қиз сайланди. Юқори партия органларига 3142 номзод, Ўзбекистон Компартияси XXII съезди ва КПСС XXVIII съезди делегатлари таркибига 2040 номзод тавсия этилди.

Шу билан бирга, конференцияларнинг анча қисми эскича усулда ўтди ва коммунистлар кутган натижа бермади. Ортиқча дабдабабозлик, ақидапарастлик ва ношуд позиция, КПСС Марказий Комитетининг XXVIII съездга Ҳаракат дастури ва партия Устави лойиҳаларини, шаҳар ва районларда рўй бераётган қайта қуриш жараёнларини юзаки, бир ёқлама таҳлил этиш, қарамлик ва хотиржамлик кайфияти уларнинг катта камчиликлари бўлди. Жойлардаги сиёсий вазиятнинг ўткирлиги, партиянинг янгилаш ва унинг жамиятдаги янги мавқеини англаш муаммолари ҳамиша ҳам ўзининг муносиб аксини топмади. Раҳбар идораларни, айниқса партия комитетларининг секретарларни, бюро аъзоларини сайлашда кўпинча маҳаллийчилик, гуруҳчилик кайфиятлари намоён бўлди, бошқача, янгичасига фикрловчи кишилар ҳамиша изланди, деб бўлмайди.

Ана шу ва бошқа салбий кайфиятлар, деб таъкидланди. Бюрода, область партия конференцияларига тайёргарликнинг якунловчи босқичида етарли даражада ҳисобга олинмаяпти. Докладлар лойиҳаларида сиёсий таҳлил ва хулосалар йўқ, миллий ўз-ўзини англашнинг ўсиш жараёнлари миллатлараро муносабатларнинг аҳволи, норасмий ва диний ташкилотлар билан иш олиб бориш усуллари зарур даражада очиб берилмаяпти, ижтимоий-иқтисодий соҳадаги танг аҳволдан чиқишнинг аниқ-равшан йўллари таклиф этилмаяпти.

Марказий Комитет Бюроси область партия комитетларига область партия конференцияларини ўтказишга оид ташкилотчилик ва сиёсий ишларни кучайтириш вазифасини топширди. Шаҳар ва район партия конференциялари сабоқларини ҳисобга олиб, докладларнинг сиёсий, иқтисодий, мафкуравий жиҳатларига эътиборни қаратиш, сайлаб қўйиладиган идоралар аъзоларини ва делегатларни материалларни тайёрлашда энг кўп даражада ишга солиш, КПСС Марказий Комитетининг XXVIII съездга Ҳаракат дастури ва партия Устави лойиҳаларида баён этилган энг муҳим масалалар юзасидан аниқ-пухта мавқени эгаллаш таклиф этилди.

Марказий Комитет Бюросида Ўзбекистон Компартияси XXII съездининг асосий ҳужжатлари қандай тайёрланаётганлиги ва партия турмушининг бошқа баъзи масалалари кўриб чиқилди.

Ўзбекистон Компартияси XXII съезди олдидан

ИНСОНЛАРГА БАХШИДА УМР

ДЕЛЕГАТЛИККА НОМЗОДЛАР

Зуҳра опа бугун ҳам ишдан кеч қайтди. Бунинг боиси бор албатта. Киши шогирдсиз бўлса ёлғиз ўзи учунгина жавоб беради. Лекин ёши бир жойга бориб мураббий бўлганингдан кейин шогирдларингнинг меҳнат кўрсаткичлари учун ҳам қандайдир масъулият сезаркан киши ўзида. Тўғри, шогирдлари ўз йўлларини топиб кетишган. Лекин ҳамон орқа қилишади. Баъзи пайтларда маслаҳат ҳам сўраб туришади. У эса шу пайтгача ёрдамини ҳеч кимдан аямаган. Катта қизи Лобар қанчалик меҳнатсевар ва тиришқоқ бўлмасин, унга ҳам касбининг нозик сирларини ўргатиш керак. Шу ўринда кўпинча опанинг ёдига шоир Хисрав Деҳлавийнинг: «Агар сен касбни пухта билмасанг, фойдаси йўқ қанча тиришсанг», — деган сатрлари тушади.

Шуларни ўйлаб кетаркан, Зуҳра опа ўзининг дастлабки шогирдлик пайтларини эслади. У 1960 йили тўлиқсиз ўрта мактабни тугаллаб, Калинин номли колхоз фермасига ишга келди. Қишлоқда яшаб, меҳнатга кўникма ҳосил қилган қиз қийналмай ишлаб кетди. Ўша пайтдаги хўжаликнинг машҳур сигир соғувчиси Шакар опа Примова унга устозлик қилди. Кўпни кўрган бу аёл қиздаги меҳнатга бўлган муҳаббат ҳиссини сезди.

Устозда гап кўп экан. Чунки у шогирдига йўл-йўриқ бериши, қийин пайтларда эса қўллаб-қувватлаши лозим. Шу боисдан ҳам Зуҳра опа ўзининг дастлабки устозидан бир умрга миннатдор. Дастлаб у мустақил ишга ўтганидан сўнг 20 бош соғин сигир парваришлай бошлади. Ўша пайтларни у ҳаяжон билан эслайди. Ҳамма иш қўлда бажариларди. Сув обкашларда ташилиб, ем-хашак қопларда орқалаб молхонага олиб келинарди. Суғориш учун эса моллар ферма юқорисидан ўтган Қорақамиш каналига ҳайдаб бориларди. Лекин у шундай машаққатли пайтларда ҳам зорланмади. Меҳнат билан овунарди. Ўша пайтларда ҳам ҳар бош соғин сигирдан 13—14 литрга етказиб сут соғиб олди. 1963 йили эса хўжалик партия ташкилоти уни меҳнатдаги ютуқларини ҳисобга олиб КПСС сафига қабул қилди.

Ҳали-ҳали ёдида. Ундан ўша пайтдаги хўжалик партия ташкилотининг секретари Иброҳим Оқмирзаев: «Нима учун КПСС сафига ўтаяпсан?» — деб сўраганида у тутила-тутила қуйидагиларни айтганди:

— Кишилар учун биз қанчалик яхши ишласак, шунча яхши. Чунки сут, гўшт кўп бўлади. Демак, турмушимиз фаровон бўлади. Агар мени партия сафига қабул қилсангиз мен коммунистман-ку дея яна ҳам яхшироқ ишлашга ҳаракат қиламан.

Ёдида. Ўша пайтда хўжаликдаги машҳур бригадир Умри опа Аҳмедова унинг бу берган жавобидан қаноатланиш ҳосил қилгандек, елкасига қоқиб қўйганди.

1968 йили эса Тошкент шаҳрининг маркази — Чиғатой даҳасига келин бўлиб тушди. Дастлаб қишлоқ жойга ўрганган қизнинг шаҳар ҳаётига кўникиши қийинроқ бўлди. Охири турмуш ўртоғи Зойиржонга ўз фикрини айтди:

— Мени тўғри тушунинг, фермага ва коллективга жуда ўрганиб қолган эканман. Илгариги ишимни жуда қўмсаяпман.

Зойиржон бироз ўйланиб қолди. Тўғри, турмуш ўртоғини шаҳардаги фабрикалардан биригами ёки бўлмаса бирор дурустроқ ишга жойлаб қўйиш мумкин. Лекин кишини ўрганган касбидан айириш ҳам тўғри бўлмаса керак. Шу мулоҳазадан сўнг у Зуҳрани юпатгандек бўлиб:

— Майли, фермага бориб ишлашни ҳоҳласанг қаршилигим йўқ. Бунинг устига бирга ишлаймиз. Ўша ерда менбоп бирор иш топилиб қолар.

Колхозга кўчиб келишгач, Зойиржон ҳам фермада механиклик қила бошлади. Йиллар ҳам ўтиб кетди. Мана ҳозир уларнинг тўрт нафар қизлари бор. 1987 йили уни ферманинг туғуруқхона бўлимига ўтказишди. Бу ер энг масъулиятли жой ҳисобланади. Чунки янги туғилган бузоқлар ўн кун давомида айнан шу ерда боқилади. Икки йил илгари Зуҳра опанинг таклифи билан бузоқлар янги усул — яъни совуқда боқила бошланди. Бунга ўтишдан мақсад илгарилари бузоқхоналар печка ёқиб иситиларди. Натижада ҳавоси бузилиб касал тез тарқаларди. Эндиликда бузоқхоналар қишнинг совуқ кунларида ҳам иситилмайди. Маълум бўлишича бузоқлар совуққа анча чидамли бўлиб, тез кўникишар ва бундай шароитда касалликка кам чалинар экан. Бу усул ўзини оқлади.

Биз қишлоқ Советининг депутати Зуҳра опа Нажмиддинова билан иш устида учрашдик. Мен дастлаб улар ҳақидаги фикрни билиш мақсадида ферма мудири Камол ака Нишонбоевга мурожаат қилдим.

— Қани энди Зуҳрахон каби соғувчилар кўпроқ бўлса, — дейди Камол ака, — унда сигирлар билан «тиллаша олиш» хусусияти бор. Ҳозир биз Зуҳранинг шу хусусиятини ҳисобга олиб энг масъулиятли жойга ўтказганмиз. Маълумки, у ерда янги туққан сигирлар ўн кун давомида қўлда соғилиб, кейин бошқа соғувчиларга бириктирилади. Бундан ташқари Зуҳра Нажмиддинова бошланғич партия ташкилоти фаолиятида ҳам фаол иштирок этмоқда. Хуллас, ёшларнинг ундан ўрнак олса арзийдиган жиҳатлари кўп.

Зуҳра опа ишдан бўшагач биз соғувчилар хонасида қисқача суҳбатлашдик.

— Фермамизда 320 бош соғин сигир бўлиб, кунига 3 тоннадан зиёд сут соғиб олинмоқда. Ҳозирги пайтда соғувчиларимиз шароитлари анча яхши. Лекин айрим муаммолар ҳам бор. Бизга автодўконлар келиб савдо хизмати кўрсатиши керак. Аммо кўнгилдагидек маҳсулотлар олиб келишмаяпти. Яна бир муаммо, бу ҳам бўлса фермамиз атрофига катта иморатлар қурилиб жуда сиқилиб қолдик. Озуқа экинлари учун майдон кам. Шунинг учун ҳам озуқани асосан бошқа хўжаликлардан олиб келмоқдамиз. Қани энди фермадаги молларга яйлов бўлса. 1983 йили бир гуруҳ чорвачилик ходимлари билан Чехословакияга сафар қилгандим. У ердаги чорвачилик комплекси менда жуда катта таассурот қолдирди. Бинолари замонавий, чорвадорларнинг турмуш шароитлари ҳам ҳавас қилса арзигудек. Шуниси қизиқки, у ерда кунига 12—14 литрдан сут берадиган сигирларни ушлаб туришмас экан. Чунки кам фойда беради-да. Яна бир нарсани таъкидлаб ўтиш керакки, уларда ем-хашак масаласини ҳал қилиб, кейин чорва моллари боқилар, план ҳам шунга қараб белгиланар экан. Бизда эса соғувчиларнинг иш шароитларини яна ҳам яхшилаш керак. Чунки соғувчилар қишин-ёзин ва байрам кунларида ҳам меҳнат қилишади.

Фермада айни пайтда Зуҳра опанинг қизи Лобар ҳам сигир соғмоқда. Доно эса ҳали ўқувчи. Лекин шундай бўлса ҳам ўқишдан бўш пайтларида ойиси ва опасига қарашиб туради.

Зуҳра опани ҳамқишлоқлари яхши таниб, ҳурмат қилишади. Яқинда бўлиб ўтган Калинин ноҳия XXXIV партия ҳисобот-сайлов конференциясида эса уни Ўзбекистон Компартияси XXII съездига делегатликка номзод қилиб кўрсатишди. Бу катта ишонч, албатта. Агар у делегатликка сайланиб қолса: «Ўртоқлар, биз агросаноатчилар ҳозирги иқтисодиётимиз учун энг қийин пайтларда оғизга эрк бермай, кўпроқ самаралироқ ишлашимиз ва халқимиз дастурхонини тўкин қилишимиз керак. Чунки халқимиз турмушини фаровон қилиш бизнинг эзгу мақсадимиздир», дея делегатлар олдида сўзлашни ўзига мақсад қилиб қўйган.

Н. РАФИҚОВ.

ОДОБНОМА

УСТОЗ ҲАЁТИ-ИБРАТЛИ МАКТАБ

Одамийликнинг энг яхши ва юксак фазилатлари — поклик, самимийлик, вазминлик, меҳнатсеварлик, халққа ва жамиятга садоқат, айни вақтда кенг ва бой ҳаётий тажриба устозларимизда жамулжамдир. Улар ижтимоий ва шахсий ҳаётда учраб турадиган барча мураккаб ва зиддиятли муаммоларнинг ҳаммасидан обдон, ҳар томонлама чуқур мулоҳаза қилиб, сўнгра ақл тарозусида тортиб энг тўғри ва мақбул хулосалар чиқарадилар. Бинобарин, «Қари билганини пари билмайди» дейилган мақол ҳам бежиз айтилмаган.

Ўзидан нур таратиш, бошқаларга йўлчи юлдуз бўлиш устозларга хос ажойиб инсоний хислатдир. Бир дақиқа мулоҳаза қилиб кўрайлик: меҳрибон волидамиз бизга ҳаёт озиғи — оқ сут беради, падаримиз таълим-тарбияни сингдиради. Ўқитувчимиз — устозимиз эса онг, билим ва ақл-заковатни шакллантириб камолотга етказади. Уларга бўлган ҳурмат эҳтиромимиз шундан.

Шу боис умумбашариятнинг буюк алломалари Абул Қосим Фирдавсий, Абдураҳмон Жомий, Алишер Навоий, ҳатто Искандари — Юноний, Амир Темур сингари жаҳонгирлар ҳам устозларни бежиз улуғламаганлар.

Нақл қилишларича: қадим замонда кунлардан бир кун, кўпгина мамлакатларни истило қилган, тадбиркор давлат арбоби, йирик ва таниқли саркарда македониялик Искандардан (Искандар Зулқарнайндан) унинг қароргоҳидаги аъёнлар сўрашибди: «Э, подшоҳи олам, бизлар кўп вақтлардан буён жуда таажжубдамиз. Зеро, не боисдан падар бузрукворингиз Файлақус ҳакимни қароргоҳнинг сўл томонидаги жойга ўтказиб, Арастуга бўлса ўзингизга яқинроқ ўнг томонингиздан жой бергансиз? Бу гапни эшитиб Искандар кулди ва жавоб қилди: «Э азизлар, билингларки, отам мени яратилишимгагина сабаб бўлди. Арасту эса менга устозлик қилди ва камолот сари етаклади, подшо, донишманд саркарда сифатида шуҳрат қозонишимга кўмаклашди.

Жаҳонгир Амир Темур ҳам устозларга нисбатан ҳурмат ва эҳтиромини дариғ тутмаган. Улуғ саркарда сафардан қайтишда кўпинча устозлари дафн қилинган қабристон яқинига келгач отдан тушар ва отини етаклаб қабристон ёнида пиёда ўтар экан. Нақл қилинишича Темур: «умрим тугаб вафот этсам, мени ана шу устозларимнинг пойига дафн қилинглар», деб васият ҳам қилган экан.

Ҳазрати Алишер Навоий: **«Ҳақ йўлида ким сенга бир ҳарф ўқитмиш ранж ила, Айлабон бўлмас анинг ҳақ кин адо минг ганж ила»,** дея устозни улуғлайдилар. Унинг қарзини узиш, мушкул дейдилар.

Устозни миришкор, истеъдодли, саҳий боғбонга таққослаш жоиздир. Боғбон сингари устознинг ҳам бутун бахти ўзи ардоқлаб тарбиялаган фарзандларининг ва албатта камолотга етказган шогирдларининг ҳосилга кирганлигини кўришдадир. Шу ўринда мен устозларим ва маслакдош дўстларим — етук мураббий, партия ва меҳнат ветерани Карим Бердиевич Бердиев, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган фан арбоби, профессор Ҳасан Ғофурович Расуловларнинг номларини катта ҳурмат ва фахр билан тилга олиб, уларга самимий миннатдорчилик билдиришни истар эдим.

Ўзларининг табаррук 80 ёшларини нишонлаш арафасида турган К. Бердиев, Ҳ. Расулев ва уларнинг маслакдошларида таҳсил кўриб камолотга етган мингларча мутахассис ходимлар жумҳуриятимиз халқ хўжалигининг турли соҳаларида ғоят катта маҳорат билан хизмат қилиб келмоқдалар. Улар орасида ўнлаб истеъдодли олимлар, етук партия ва совет ходимлари бор.

Ўзбек халқининг асл фарзанди буюк мутафаккир ҳазрати Алишер Навоий образли қилиб айтганидек, «Энг кўп кишига бахт берувчи киши энг бахтли кишидир». Бу баҳо барча истеъдодли устозларга, шу жумладан, етук мураббий маслакдош дўстларимизга ҳам батамом тааллуқлидир.

Хуллас, устозларимизнинг, ҳаёти, яшаш тарзи, қилган ишлари, босиб ўтган йўллари кўпчилик учун намуна ва ибрат мактаби бўлиб хизмат этади.

Зайниддин ИСАМУХАМЕДОВ,
Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ўқитувчи, республика аҳамиятига молик шахсий пенсионер.

● Мактуб йўлга чорлади

Халқободнинг «катта»лари қаерда?

ВИЛОЯТИМИЗ аҳолиси кўпчилик қисмининг туриш-турмуши мақтанарли даражада эмаслиги ҳаммага маълум. Лекин, очиғи яқингинада Янгийўл ноҳиясида кўриб келганимдагидек аҳвол мавжуддир, деб ҳеч ўйламагандим. Бу гапларни муболаға учун айтаётганим йўқ. Ҳақиқатан ҳам редакцияга келган хатда Халқободдаги ётоқ уйидаги камчиликлар бирма-бир санаб ўтилган бўлсада, кўз ўнгимга бу қадар хароб бино келмаганди. У 9-кўчма механизациялашган колоннага қарашли бўлганлиги учун тўғри ташкилотнинг идорасига бордим.

— Бу ётоқхонанинг қурилганига 20 йиллар бўлди чамаси, — деди колонна бошлиғи вазифасини ўтовчи Ғиёс Насриддинов. — Лекин ҳали капитал ремонт қилинган эмас...

9-колоннанинг бугунги аҳволига эса ҳавас қилиб бўлмайди. У ташкил этилгандаёқ ўтмишдоши бўлган икки ташкилотнинг чала ётган объектлари-ю, 3 миллиондан ортиқ қарзини ҳам бўйнига олган. Икки йилдирки, оғир иқтисодий аҳволда қолган бу ташкилотда ҳар беш-олти ойда бошлиқ ўзгаради. Ниҳоят ўтган йилнинг октябрь ойида унинг аҳволини ўнглаш учун вақтинча бошлиқлик вазифасига юқори ташкилот — 1-агросаноат қурилиши трести бошқарувчиси ўринбосари Ғиёс Насриддинов жўнатилди.

— У ердаги аҳволдан хабардорман, — дейди Ғиёс ака хат билан танишиб чиқар экан. Лекин ҳозир маблағимиз йўқ. Бу ётоқхона, яна Самарқанд кўчасида ҳам капитал ремонт қилиниши керак бўлган бир неча турар-жой бинолари бор. Улар учун маблағ ажратишни сўраб терстга хат ёзганмиз. Энди эскирган, алмаштирилиши керак бўлган материаллар рўйхатини тузиб жўнатишимиз керак. Сўнгра фойдаланиш муддати тугаган қисмларни алмаштириш учун 40—50 минг сўм беришлари мумкин. Шунда ҳам капитал ремонт III кварталгача, бўлади, деб ваъда бера олмайман.

Ғиёс ака хатда тилга олинган ҳар бир камчиликка бирма-бир муносабат билдирди. Уларнинг бажарилиш муддатларини белгилади. Бир томони бошлиқнинг коллективнинг имконият даражасидан келиб чиқиб фикр билдираётганидан хурсанд бўлдим. Ётоқдаги аҳволнинг албатта тузатилишига ишона бошладим. Лекин у ерга бориб, шикоят автори билан суҳбатлашиш, ётоқни кўриш учун қўшиб берилган вакил билан йўлга чиқар эканман, маъмурият аъзолари билдирган бир фикр ишончимни парчалаб юборди.

— Ҳа шикоят ёзишдан олдин бизга бир учрашса бўларди, — деди Ғ. Насриддинов. — Чора кўрмасак бошқа гап эди. Мана шу бу йил қишда ётоқнинг томидан чакка ўтган экан. Албатта, томни тўлиқ очиб, ремонт қилиб бераолмадик. Лекин имкониятдан келиб чиқиб, чакка ўтаётган жойларига шифер қоқиб берилди.

Ғиёс ака ўз фикрларини қанчалик самимият билан айтмасин, таъналарини ўринсиз, деб билдим. Бундай шикоятлар билан кўп шуғулланишга тўғри келган. Уларни ўрганиш вақтида шунга ишонч ҳосил қилганманки, шикоятчиларнинг кам деганда 90 фоизи доимо ўз арзларида ҳақ бўлиб чиқадилар.

Халқободнинг қачонлардир асфальтланган, эҳтимол қурилганидан бери супурги кўрмаган, майда тош ва чанг босган Дўстлик кўчасини шундай фикрлар билан босиб ўтдим. Кўча охирлаб қолганда чап томондаги икки қаватли ғиштин бинога бурилдик. Унинг ён томонидан биринчи қаватга эшик, дераза очилганди. Ромнинг кўзида ойна йўқ. Очиқ турган эшикдан ичкари кирдик. Хоналардан биридан пол ювиб чиқаётган кекса рус аёли биз билан гаплашишни ҳам хоҳламади.

— Бизда ҳамма нарса жойида, — деди у бир-бирига қарама-қарши эшикларни очиб. — Бу ётоқхонамиз. Бу эса ошхона. Жанжалнинг ҳаммаси иккинчи қаватда. Ўша томонга ўтинг. Улар ўзлари шунақа. Яшайдиган жойларига қараб ўтиришмайди. Яна шикоят ҳам қилишади.

Мен ҳаётида эҳтимол меҳнатдан бошқа ҳеч нарса кўрмаган бу аёлнинг турмуш шароитига қандай баҳо беришни ҳам билмадим. Лекин ҳеч қандай қулайлиги бўлмаган, аниқроғи ошхона учун мослаштирилган хона ичкарисидаги аҳвол, йўлакдаги неча йиллардан бери бўёқ кўрмаган пол-у, эшикларга сиртдан осилган ранго-ранг пардаларнинг ўзиёқ унинг ўртача даражада ҳам эмаслигини англаш учун етарли эди.

Ташқарига чиқиб, бинонинг олд томонига ўтдик. Ётоққа қарама- қарши солинган 20 хонадонли турар-жой биноси билан икки ўртада 30 метрча кенгликда ер бор. У бўлак-бўлакларга бўлиб сим тўрлар билан ўраб олинган. Аммо ерга бир неча туп дарахтдан ташқари ҳеч қандай экин экилмаган. Ўртада эса икки киши аранг ёнма-ён юраоладиган йўл. Ётоқхонанинг иккинчи қаватига кўтариладиган зина олдида кичкинагина сайхонлик бор. Болалар мактаб ва боғчадан бўш вақтларида ўйнаши мумкин бўлган ягона жой шу.

Ётоқхонага кириш учун зинага қадам қўяр эканман, бу яқин орада эшик кўрмаган кесакига кўзим тушди. Ҳаммаёқ елвизак экан-да, дедим ўзимча. Лекин иккинчи қаватга кўтарилиб улгурмаёқ димоғимга туриб қолган бўғиқ ҳаво урилди. Нимқоронғу узун йўлакнинг охирига қараб юрдим. 5 метрча ичкарида ўнг томонда кенг фойе бор эди. У ерда ҳам кўзларида ойна ҳам бўлмаган ромлари очилмайдиган икки дераза бор. Лекин шу ерда ҳам нафас олиш мумкин бўлган тоза ҳаво йўқ эди.

Касаллик варақаси билан уйда ўтирган шикоятчимизни шу ердан топишимизни айтишганди. Кўп кутишга тўғри келмади. Иш билан қаергадир чиқиб кетган Зуҳрохон дам ўтмай етиб келди. Узоқдан биз томон юриб келаркан, унинг қадам ташлаши нигоҳларидан ҳам бекор қилдиммикан, деган савол қийнаётганлиги сезилиб турарди. Бафуржа гаплашиш учун хонасига таклиф қилди. Зинадан кўтариларкан девордаги электр энергияси ҳисоблагичига ишора қилиб деди:

— Қишда мана бу ҳисоблагич портлаб кетди. Яхшики йўлакда одам йўқ экан, ҳеч ким зиён кўрмади. Хоналаримиз совуқ. Ҳамма плита билан иситади. 2-қаватга баллонли газ олиб чиқиш мумкин эмасмиш. Овқатни ҳам плитада қиламиз. Яқинда кичик ўғлим плитага йиқилиб тушиб куйиб қолди. Ўн беш кун касалхонада ётиб чиқдик. Чироқларимиз тез-тез ўчиб туради. Тузатиш учун ҳамма ўзича ундайди. Мана, оқибат электр симлари очиқ, ҳатто осилиб ётибди.

Шифтга осилган неон чироқлари ўрни ҳам бўм-бўш эди. Узундан-узоқ девордаги бўёқлари хира тортиб кў,чиб ётган коридорнинг икки эшиги теппасидагина чироқ кўринади.

— Мана шу икки чироқ ўчса кечалари йўлакда одам-одамни кўрмайди, — деди у. — Бу ерда спиртли ичимликка ружу қўйганлар ҳам бор. Ҳатто, аёллар ўртасида ҳам аҳлоқ доирасида яшай олмайдиганлар топилади. Уларнинг олдига ҳар хил одамлар келади. Ётоқда эшик бўлса ҳам биров ўйлашиброқ кирармиди? Деярли ҳар ҳафта жанжал. Баъзан ярим кечалари милицияга югуришга тўғри келади. Битта телефон ўрнатиб берилса, шу қадар хор бўлмасмидик...

Зуҳрохон баъзиларнинг бу ердаги ҳаёт тарзини кўриб ўсаётган болалар келажагидан ташвишланиб гапирди. Асли янгийўллик бўлган бу тийрак фикрли аёлнинг гапларига қулоқ солиб ўтириб, ётоқхонага қандай қилиб келиб қолганлигига ажабландим. Ўзимни шундай савол беришдан тўхтата олмадим. Унинг кийиниши, фикрлаши, ўзини тутиши ҳам яхши оилада тарбия кўрганлигини айтиб турарди.

— Ота-онамдан ёш қолганман, — деди у. — Тоғамнинг оиласида ўсдим. Вояга етказиб турмушга беришди. Лекин оилам бузилди. Кейин таниш-билишларим орқали шу ердан жой топиб келдим.

Унинг бир дам бесаранжом жовдираган кўзларида ёш қалқиётгандек бўлди. Йўқ, ҳаёт қийинчиликлари олдида умидсизликка тушиш, ўзини йўқотиш Зуҳрога бегона эди. У тез ўзини ўнглаб олди.

— Шу ерга келганимда хонада битта кровать, битта стул бор эди, ҳолос. Иккала ўғлимни кроватга ётқизиб, неча тунларни бедор стулда ўтириб чиқиб ўтказганман. Мана энди ҳамма нарсам бор. Яқинда тоғам келиб кетдилар. Ўғлингни музика мактаб-интернатига берамиз, дедилар. Шундай қилмоқчимиз. Бу ерда ахлоқи бузилиб кетиши ҳеч гап эмас. Ҳақиқатда ҳам бу ерда мактаб ёшидаёқ безорилик қилиб, қора рўйхатга тушган болалар истаганча топилади. Улар неча кунлаб мактабга ҳам боришмайди. Ота-оналари эса иш, рўзғор ташвишларидан ортмайдилар.

Оғир ўйларга ботиб кўчага чиқдим. Ётоқхонанинг учинчи қисми эшиги орқа томондан очилганди. Унинг тўғрисида чиқиндихона.

— Бу чиқиндихона ойлаб тозаланмайди, — деди у.— Шу йил бошида Ғиёс ака келганда ҳам айтганмиз. Фойдаси бўлмади. Дастидан ҳамма эшик-деразаларини тақа-тақ беркитиб ўтиради. Ён-атрофда болалар ўйнайдиган майдонча йўқ. Ҳаммаси шу ифлос ерда ўйнайди.

Атрофга қўланса ҳид таратиб ётган чиқиндихона олдида бортларининг икки томони синиб ётган прицеп лойга ботиб қийшайиб турарди. Унинг аянчли аҳволига қараб Ғиёс аканинг чиқиндиларни ортиб, элтиб ташлашни буюрган прицепи шу бўлса керак, деган фикр хаёлимдан ўтди. Неча ойдан бери шу ерда ётган экан? Ҳа, эгасизликнинг, хўжасизликнинг оқибати ҳамиша шундай бўлади.

— Мана эътибор беринг, — деди Зуҳрохон хатда тилга олинган яна бир камчиликка изоҳ бериб. — Ҳамма ўзича сим тўр билан ўраб олган ерига сув ўтказиб олган. Биз — ётоқхонанинг иккинчи қаватида яшовчилар фақат битта крандан фойдаланар эдик. Бир неча ой бўлди, беркитиб кетишди. У планда йўқ эмиш. Бошқалар ўраб олган территорияга кирсанг жанжал, тўполон.

Аслини олганда бу ерда қурилган икки қаватли турар-жой бинолари хонадонларининг бари иссиқ ва совуқ сув билан марказлашган усулда таъминланиши керак эди. Лекин қишлоқда ҳаёт шу қадар ўз ҳолига ташлаб қўйилганки, ҳатто ота-оналар ҳам болалар ўйнайдиган майдонча қилиб қўйилиши керак бўлган ерларни ўзаро бўлашиб, ўраб олишган. Бу билан ўз фарзандларига нисбатан адолатсизлик қилаётганликларини сезмайдилар ҳам. Буларнинг барчасига ким айбдор? Мутлақ тасодиф билан шу ерга келиб қолган Зуҳрохонми? Ёки унинг қайнонаси икки фарзанди билан уйидан ҳайдаб чиқарган грек дугонасими? Ёхуд тўққизинчи кўчма колоннада саккиз йил ишлаб бошига бир бошпана ҳам ололмагач, куни-кеча ишдан бўшашга мажбур бўлган беш фарзанднинг отаси Раимбекми?

Кундалик ҳаётларидаги энг оддий муаммолари ҳам ҳал бўлмаётган бу одамларни бирон бир жиҳатдан айблашга ҳаққимиз борми? Ноҳиянинг, Халқободнинг сувдан, ердан фойдаланишнинг умумий мезони учун масъул бўлган катталари қаерда?

Дарвоқе, мен Ғиёс Насриддиновнинг кабинетида Халқобод қўрғон Шўроси вакилларини ҳам учратган эдим. Улар ётоқхонага телефон ўрнатиб беришни ваъда қилишганди. Ғиёс ака эса чиқиндихонанинг тез-тез тозалаб турилишини таъминлаш, беш-олти кун ичида сув муаммосини ҳал қилишга сўз берди. Улар ваъдаларининг устидан чиқишармикан?

М. ҚОСИМОВА,
«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

● *Ҳарбий-ватанпарварлик*

ЎРИНЛИ ТАКЛИФЛАР

ЯНГИЙЎЛ НОҲИЯСИ ИЖРОИЯ ҚЎМИТАСИ ҚОШИДА ҲАРБИЙ ХИЗМАТГА ЧАҚИРИЛГАН ЙИГИТЛАРНИНГ ОТА-ОНАЛАРИ БИЛАН УЧРАШУВ ЎТКАЗИЛДИ

Ноҳия ижроия қўмитасининг раиси А. Юсупов йиғилганларга армия сафларига чақирилувчилар бу йил қай тарзда жўнаб кетишлари ҳақида гапириб берди:

— Авваллари фарзандларини кузатишга чиққан ота-оналар ва уларнинг яқинлари вилоят ҳарбий комиссариатигача бориб у ерда то ўғиллари жўнагунча уч-тўрт (балки бундан ҳам кўпроқ) кунлаб қолиб кетишарди, — деди у жумладан. — Бундан келиб чиқаётган сарсонгарчиликка, тартибсизликларга чек қўйиш мақсадида бўлажак аскарни эндиликда шу ернинг ўзида қишлоқ Совети, илгари ишлаган жойдаги раҳбарлари тантанали кузатиш маросимини ўтказадилар. Аскар хизматини ўтаб бўлганидан кейин ҳам уни муносиб кутиб олиш, турар-жойигача элтиб қўйишни амалга ошириш мақсадида ноҳия ижроия қўмитаси ва ҳарбий комиссариати тадбирлар белгилаб олмоқдалар.

Ноҳия бош врачи Н. Раҳимов шу чақириқдаги тиббий текширув натижалари бўйича кўпгина йигитларнинг соғлиғи армия хизматини ўташга тўғри келмаслигини, уларни даволашга эътиборни кучайтириш, назорат қилиб туриш лозимлигини гапирди.

Учрашувда ота-оналар номидан сўзга чиққан Ҳамза номли 44-ўрта мактаб ўқитувчиси М. Иброҳимова бир ўғли ҳарбий хизматни ўтаб қайтгани, иккинчиси Свердловск шаҳрида аскарликда эканлигини, учинчисини эса шу йили чақирилганлигини айтиб, кексайган пайтларида бир фарзанд қайтгандан кейин, иккинчисини олишса, шунда рўзғорга қарашадиган одам бўларди, деган таклифини айтди.

— Ноҳиямизда мингдан ортиқ Қаҳрамон она бор шуларнинг оилаларидан 5-6, ёки ундан ҳам кўпроқ ўғиллари ҳарбий хизматга борадилар,—дейди сўзга чиққан Қаҳрамон она Р. Йўлдошева. — Лекин улар қайтганларидан сўнг эътибор камаяди. Айтмоқчиманки, шундай оилаларни уй-жой билан қониқарли даражада таъминланишлари учун ер ажратилса. Бу масалани ҳарбий комиссариат ҳам ноҳия ижрокоми, қишлоқ Совети раҳбарлари билан текшириб, аҳволимизни яхшилашга бош қўшсалар яхши бўларди.

Ниёзбош қишлоғилик кўп болали она Т. Абдуғаниева хизмат муддатини ўтаб қайтаётган аскарларни йўлда қийналишларини, ўзининг фарзандлари ҳам ҳафталаб поездларда юриб келганлигини, иложи бўлса «учар»лар қўлига тушмасдан уларни уйларигача кузатишни йўлга қўйиш кераклигини таклиф қилди.

Учрашув давомида шу ерда бўлган ноҳия ва шаҳар ҳарбий комиссари Ф. Таргинец ота-оналар билан ўзаро суҳбатлашди, уларнинг саволларига жавоб берди.

Р. ШОЖАЛИЛОВ.

● Суратда: ҳарбий комиссар Ф. И. Таргинец фарзандлари ҳарбий хизматга чақирилган оналар Р. Йўлдошева, Ҳ. Эгамбердиева, Т. Абдуғаниевалар билан суҳбатлашмоқда.

Р. ГАЛИЕВ сурати.

● Долзарб мавзуда суҳбат

УМИДБАХШ СИЛЖИШЛАР

Бу йилги чақириқ арафасида армия ҳаётида чуқур илдиз отаётган муаммоларнинг қай бири ижобий ҳал этилмоқда? Умидбахш силжишлар борми? Муҳими, бўлғуси аскарнинг соғлиги тўла муҳофаза қилинаётирми? Н. А. Семашко номидаги саломатликни тиклаш ва физиотерапия илмий-текшириш институти клиникасининг бош врачи, медицина фанлари номзоди, жумҳуриятда хизмат кўрсатган соғлиқни сақлаш ходими Дилфуза Ғуломова ва жумҳурият ҳарбий комиссарининг муовини, полковник Ўткир Ҳасанов билан қилинган суҳбат худди ана шу мавзуларга қаратилди.

Д. ҒУЛОМОВА:— Гапни ўзимни қизиқтираётган саволдан бошлай қолай. Эндиликда йигитларни ҳарбий хизмат учун танлашда қандай ўзгаришларга амал қилинмоқда? Яъни, бу йилги тиббий кўриқда қайси болалар ҳарбий хизматдан озод этиладилар?

Ў. ҲАСАНОВ:— Ҳарбий комиссариат ҳар бир ўсмирни у 17 ёшга тўлганидан бошлаб ҳисобга олади, сўнг тиббий кўрикдан ўтказа бошлайди. Ўтган йилда ана шу ёшдаги болаларнинг соғлиги текшириб кўрилганда (Тошкент вилояти бўйича) уларнинг 3 мингга яқини касал эканлиги аниқланди. Ўз-ўзидан равшанки, ана шу 3 минг бола ҳарбий хизмат учун яроқсиздир. 1989 йилнинг сентябрида чиққан СССР Мудофаа Министрининг 317-буйруғида болани ҳарбий хизматдан озод этувчи касалликлар сони кенгайтирилди. Масалан, илгарилари фақат жуда оғир касалликни бошидан кечирган ўсмиргина армиядан қолдириларди. Ахир, ошқозон хасталиги бўлсада, ҳарбий хизматга жўнатилган бола икки йил давомида бу касалнинг янада оғирроқ формасига чалинмайди деб ким кафолат бераолади? Янги буйруқда бу хилдаги касалликлар сони ҳам кўрсатилган. Ошқозон ва ўн икки бармоқли ичак ҳамда бошқа органларига жарроҳ қайчиси теккан, ошқозоннинг ҳамма касалликлари (бунга сурункали колит ҳам киради), олигофрениянинг енгил формаси билан оғриган, шунингдек кўриш қуввати 6 диоптериядан кам бўлмаган бола ҳарбий хизматдан озод этилади. Кўкламги чақириқда ана шу янги буйруққа тўла амал қилинаётир. Шу учун ҳарбий хизматдан қолдирилаётганлар сони ўтган йилгидан кўп...

САВОЛ:— Юқумли гепатит хасталигига учраган йигитлар ҳақида гапирмадингиз...

Ў. ҲАСАНОВ:— Юқумли сариқ касали билан оғриганлар тузалганларидан бошлаб 6 ой вақт ўтгач, ҳарбий хизматга яроқли ҳисобланади. Фақат улар жанговар қисмларга эмас, қурилиш батальонларига жўнатилади.

Д. ҒУЛОМОВА:— Ахир сиз айтаётган қурилиш батальонларида ҳам катта ҳажмда жисмоний иш бажариладику! Бунда ҳолсиз танага яна оғир юк тушади. У ҳолда яқингинада тузалган йигитнинг аҳволи не кечади? Менга қолса, гепатит билан оғриб ўтган беморни армияга олишда унинг соғайиш муддатини бир йилгача узайтирган бўлардим...

Ў. ҲАСАНОВ: — Тўғри таклиф. Бу ҳақда яна бир карра чуқур ўйлаб кўришимиз зарурга ўхшайди. Барибир, ҳозирги болаларимиз заиф бўлиб ўсишяпти-да. Улар касалга тез чалинадилар, касаллик эса заиф организмда узоқ яшайди, ҳатто асорат қолдириб ўтади. Шу туфайли оғир касалликлардан батамом соғайганлар ҳарбий хизматга яроқлию, лекин жанговар қисм учун яроқсиз саналади.

САВОЛ:— Жанговар қисм бўлмаган ҳарбий хизмат деб қурилиш батальонларини назарда тутаётган бўлсангиз керак...

Ў. ҲАСАНОВ:— Ҳа. Армияга чақирилувчи ёшларимизнинг катта қисми мамлакат Қуролли Кучлари учун... меҳнат резерви бўлиб қоляпти. Уларнинг аксарияти қурилиш батальонларига юборилаётир. Келинг, сизга бир «сир»ни очай. Қурилишларда ишчи кучи етишмаган бир даврларда битказилиши лозим бўлган йирик объектлар иши тўхтаб қолаверган. Бундай қурилиш объектлари ҳозир ҳам мавжуд. Уларни фақат солдатлар — қатъий тартиб-интизом асосида ишлайдиган бизнинг солдатларимиз қура олишлари мумкин. Ҳа, бугунги армия хизмати меҳнат мажбуриятига айланиб қолмоқда.

Д. ҒУЛОМОВА:— Нега сўнгги пайтда армияда турли можаролар кўпайди?

Ў. ҲАСАНОВ:— Бунинг сабаблари жуда чуқур. Жумҳуриятимизда сўнгги йилларда юз бераётган салбий кўтарилишлар, фожиали, сиёсий воқеалар анча қизиққон бўлган ёшларимиз онгига таъсир этмайди, дейсизми. Фарғона фожиаларини бир эсланг. Шу кунларда юз бераётган воқеа ва ҳодисаларнинг кўпчилик ўртасида нотўғри талқин этилиши ҳам армия ҳаётини жунбушга келтириб турибди. Яна бир фикрни айтсам ўринли бўлар. Бизнинг армиямиз қисмларида матонатли, солдатни ҳар жиҳатдан ўзига эргаштира оладиган, эргаштира олганда ҳам ҳурмат билан эргаштира оладиган, ҳар қандай вазиятда темир интизомни қўлдан бермайдиган командирлар кам. Агар улар ўз вазифаларини тўла бажарсалар эди, турли жанжалларнинг олди анча олинган бўларди.

САВОЛ:— Айрим ота-оналар «болам жўнаб кетганига икки-уч ҳафта бўлаяптики, ҳамон унинг қай томонга кетганини билмаймиз» дея зорланиб юрадилар. Бу ҳам сирми?

Ў. ҲАСАНОВ:— Йўқ, бу ҳозир очиқ айтилмоқда. Одатга кўра, ўсмир икки босқичдан — ўзи яшаётган ноҳия ва вилоятда тиббий кўрикдан ўтиб бўлгач, уларнинг соғлиги, жисмоний етуклигию-билимдонлиги ҳисобга олинган ҳолда жойларга тақсимланади. Чет элларда ҳарбий хизматда бўлиш учун ўсмирнинг бўйи 170 сантиметр ва ундан юқори бўлиши шарт. Жўнашига бир кун қолганда бўлғуси аскар хизмат қайси томонга белгиланганидан огоҳ бўлади. Лекин, кўп ҳолларда чақирилувчилар ўз вақтида етиб келмайдилар. Шу учун белгиланган махсус рейслардаги бўш ўринлар барвақт келган солдатлар (гарчи у бошқа жойга мўлжалланган бўлса-да) ҳисобига тўлдирилади. Айтилган жой қолиб, бошқа ерга тушиб қолаётганлар бу учун аввало ўзларидан ўпкалашлари керак.

Д. ҒУЛОМОВА:— Ўткир Ҳамидович, халқимизда «бола бошдан, ақл ёшдан» деган нақл бор. Кўпгина ота-оналар болаларни ёшлигидан чиниқтириб, соғлом ўстириш зарурлигини ҳис этишмайди. Узоқ қишлоқларда ҳатто чақалоқларни турли касалликларга қарши эмлаш ҳам кўнгилдагидек эмас. Бола бирор жойи оғрисагина докторга боради, бошқа пайтда йўқ. Уларни ҳар йили тиббий кўрикдан ўтказиб туриш айтарли эмас. Яна... Сизнинг айтишингизга кўра, 17 ёшда ҳисобга олинган боланинг енгил касали бўлса у то 18 га тўлгунича махсус ҳисобда туриб даволаниши керак экан. Ўша болани қунт билан даволатиб, батамом соғайиб кетишини таъминлашга эса ҳеч ким аҳамият ҳам бермайди. Қишлоқ ва шаҳар шифохоналаридаги «Ўсмирлар хизмати» эса ўз вақтида тегишли ёрдам кўрсатмайди. Ахир бўлгуси аскарни (у бизнинг тинч кунларимиз қўриқчиси-ку) махсус санатория ёки курортларда даволаш мумкин эмасми? Яна болаларимиз заиф, деймиз. Сиз бунинг сабабларини нималарда деб биласиз?

Ў. ҲАСАНОВ:— Аксарият аҳолининг моддий аҳволи ночор, бунинг устига экологик шароит жуда ёмон. Узоқ йиллар давом этган пахта яккаҳокимлиги турмушимизга салбий таъсир кўрсатди. Ўсиб келаётган ёш авлоднинг организми заҳарланди. (Ҳатто оналарнинг кўкрак сутида пестицид моддаси топилаётганига нима дейсиз?) Болаларимиз кўринишда соғлом бўлишса-да, аслида нимжону-камқувват... Сиз яхши эслатдингиз. Болани ёшлигидан чиниқтириш зарур. Бу учун бизда ҳамма имконият етарли, бироқ ўша имкониятни ишга сола билиш ҳам керак-да. Мана, масалан мактабларда (айниқса қишлоқ мактабларида) спорт ишлари яхши ташкил этилмаган, ГТО нормативлари номигагина бажарилади. Меҳнат таълими дарсларида ўқувчи бирор касб ўрганиш ўрнига (қурилиш батальонининг бўлажак солдати дурадгорликни билиши керак) гул экиладиган майдонни тозалаб, ер ағдаришади. Ўқув комбинатлари очилгани яхши бўлди. Бироқ ўқувчи у ердан нима олиб қайтмоқда? Айтарлик ҳеч нарса. Бунинг устига қишлоқ болалари кўпинча эрталабки нонуштасиз юраверишади, махсус режимга кўра дам олиб, овқатланиш уларнинг хаёлига ҳам келмайди. Бу нарсаларнинг ҳаммаси ўсмирнинг соғлигига путур етказади...

САВОЛ:— Маълумки, ҳарбий хизмат ҳозир ҳам, бундан кейин ҳам узлуксиз давом этаверади. Бирор янгича чора-тадбирлар қўлланилаётирми?

Ў. ҲАСАНОВ:— Бу йилги чақириқда болаларнинг соғлиги анча чуқур текширилди. Медицина кўригини ўтказувчи врачларни танлашда уларнинг юқори малакали бўлиши таъминланмоқда. (Ваҳоланки, шу пайтгача бунга етарли аҳамият берилмаган). Ўғлонлар бу йил унчалик узоққа эмас, балки мамлакатнинг ўрта майдонларига юборилади. Ўша жойларнинг иқлим шароити ҳам ҳисобга олинади. Армия аҳволи билан яқиндан танишиб, бундан ота-оналарни огоҳ этиб туриш мақсадида жойларда махсус комиссиялар тузилади. (Масалан, Фарғона, Андижон шаҳарларида тузилган шундай комиссия Ленинграддаги бир ҳарбий қисмни оталиққа олишган).

САВОЛ:— Армиямизнинг кейинги тақдири ҳақида...

Ў. ҲАСАНОВ:— Бугунги белгиланаётган ҳар бир тадбир заминида яхшилик, эзгулик бор. Ҳукуматимиз томонидан хайрли ишлар амалга оширилаётир. Масалан, она ва бола соғлигини муҳофаза этиш, ҳомиладор аёлга қўшимча овқат маҳсулоти, боғча ва мактаб болаларининг бепул овқатлантирилаётганлиги, кўп болалик оилаларга бериладиган нафақа миқдори икки ҳиссага оширилгани ва болалар учун турли санаториялар қуриш кўзда тутилаётгани каби қулайликлар қувончлидир. Булар келгуси авлод тақдири учун ғамхўрликнинг бошланиши, холос. Янада яхши кунларимиз ҳали олдинда...

Биз шу вақтгача жуда кўп нарсани бой бердик... Энди ҳушёр бўлишимиз зарур! Токи шу хушёрлик боис яхши умид билан ўстираётган ўғлонларнинг чеҳралари синиқ бўлмасин. Токи шу хушёрлик боис ҳар бир бўлғуси аскарнинг соғлиғини жонимиз қадар асрайлик. Уларни армияга соғлом ва зукко қилиб жўнатайлик.

Суҳбатни Гулчеҳра ЖАМИЛОВА ёзиб олди.

Қўш байрам

ТОШКЕНТДАГИ «Гулистон» маҳалласи раиси Сайфулла ака Оқмирзаев, унинг фаоллари Худойберган ака Аҳмедов ҳамда Одил ака Ҳусановлар учун Ғалабанинг 45 йиллиги байрами қўш байрамга айланди.

Шу куни дид билан безатилган маҳалла чойхона-клубига йиғилган кишилар уруш ветеранларини улуғ айём — Ғалаба байрами билан муборакбод этибгина қолмай, Сайфулла аканинг партия сафига кирганликларининг 50 йиллиги, Худойберган ака ҳамда Одил акаларнинг 70 ёшлик юбилейларини нишонлашди. Уруш ва меҳнат ветерани Бурхон ака Қаландаров жумҳурият уруш ва меҳнат ветеранлари номидан Сайфулла Оқмирзаевга илиқ сўзлар битилган адресни топшириб, шундай деди:

— Биз Сайфулла билан анчадан бери танишмиз. Унинг ёшлиги шу ерда ўтди. Тинч даврда ҳам, уруш йилларида ҳам, тикланиш пайтларида ҳам Сайфулла Оқмирзаев халқимиз билан бир сафда туриб, меҳнат қилди. У уруш йилларида Ленинград вилоятининг Старий Русь, Белоруссиянинг Брянск, Гомель шаҳарларини озод этишда иштирок этди. Оддий колхозчидан колхоз раисигача бўлган машаққатли ва шарафли йўлни босиб ўтди. Бугун ўзим ҳамда жумҳуриятимиз барча уруш ва меҳнат ветеранлари номидан Сайфулла Оқмирзаевга бундан буён ҳам юксак ғояларга содиқ қолишини тилайман.

Шу куни сўзга чиққан ноҳия уруш ва меҳнат ветеранлари кенгаши раиси С. Д. Коротков, Туркистон Ҳарбий округи штаби сиёсий бўлими бошлиғи, шаҳар Совети депутати, генерал-майор В. Кузь, 148-ўрта мактаб директори Ғ. Афзалов ва бошқа ўртоқлар юбилярлар ҳақида илиқ сўзларни айтишди.

Шунингдек, тадбирга ташриф буюрган ноҳиядаги 241- ҳамда 71-ўрта мактаб пионерларининг дил сўзлари ҳам барчада катта таассурот қолдирди. Тадбир давомида моҳир ошпаз Абдуқаҳҳор Ҳайдарбеков тайёрлаган палов тортилди. Кеча узоқ вақтгача давом этди. Уни ўтказишда маҳалла фаолларидан С. Муҳитдинов, Ҳ. Абдурасулов, Б. Хўжаев, Ҳ. Ҳакимовларнинг хизматлари катта бўлди.

А. ШЕРОВ.

ГЕНЕРАЛ ТАБРИГИ

Вилоят ижроия комитетининг Ички ишлар бошқармасида Ғалабанинг 45 йиллигига бағишланган байрам кечаси ўтказилди. Тантанага ички ишлар органларида хизмат қилган Улуғ Ватан урушининг иштирокчилари Ангрен, Олмалиқ шаҳарлари ва вилоятимизнинг турли ноҳияларидан йиғилдилар.

Ветеранлар бошқарма ҳовлисига ўрнатилган «Мотамсаро она» ёдгорлигига гулдасталар қўйиб, бир дам сукут сақладилар. Собиқ жангчиларга бошқарма раҳбарияти, партия ташкилоти ва сиёсий бўлими томонидан тайёрланган эсдалик совғалари топширилди.

Барча тўплангандан кейин улар оркестр ва миллий мусиқа садолари остида ичкарига, дастурхон атрофига таклиф қилинди.

Тантанали кечани бошқарма партия ташкилоти котиби, милиция подполковниги Б. Ҳакимов табрик сўзи билан очди. Сўнгра дастурхонга палов тортилди. Жумҳурият халқ депутати, санъаткор Ш. Жўраев йиғилганларни табриклаб қўшиқ ижро этди.

Шу пайт Ўзбекистон ССР ИИМ сиёсий бошқармаси бошлиғининг ўринбосари, ички ишлар полковниги Иванов билан Афғонистон Церандойи (милицияси)нинг генерали Расул даврага кириб келишди. Ўз жумҳуриятининг миллий қаҳрамони Расул кеча иштирокчиларини ҳамда Афғонистонда хизмат қилган милиция ходимларини (уларнинг сони 28 та) байрам билан қутлади ва ташаккур билдирди.

Байрам иштирокчиларини Ўзбекистон ССР халқ депутати, ёзувчи Нурали Қобул табриклаганидан сўнг, чимкентлик хонанда Ғ. Бойтоев қўшиқлари янгради. Жумҳурият халқ артисти Ғ. Ёқубов ва раққоса қизларнинг ижролари, сўз усталари О. Асомов ва Э. Комиловнинг чиқишлари даврага хушнудлик бағишлади.

Собиқ жангчилар номидан бошқарма уруш ва меҳнат ветеранлари Кенгаши раиси истеъфодаги полковник Н. Янбулатов ўзларига кўрсатилган эътибор учун миннатдорчилик билдирди.

М. МИРСОВУРОВ,
вилоят ижроия комитети Ички ишлар бошқармаси матбуот маркази раҳбари.

Суратда: байрам қатнашчилари «Мотамсаро она» ҳайкали олдида.

Суратчи: В. Нежинский.

● *Ҳарбий-ватанпарварлик*

ҲАР КИМНИНГ ҲИССАСИ БОР

Таниқли ўзбек драматурги, режиссёр, жумҳуриятимиздаги театр санъати асосчиларидан бири Маннон Уйғур номи билан аталувчи маҳалла пойтахтнинг Октябрь ноҳиясидаги йирик маҳаллалардан бири ҳисобланади. Бу ерда яшовчи жамоа ўз аҳиллиги, тотувлиги билан ажралиб туради. Тўй ва маракаларда ҳамма бир ёқадан бош чиқариб, иноқлик билан, баҳамжиҳат иш кўради.

Яқинда ушбу маҳалла жамоаси фаоллари шу ерда истиқомат қилаётган оилаларнинг Улуғ Ватан уруши йилларида немис босқинчиларига қарши жангларда ҳалок бўлган ва бедарак кетган яқинлари хотирасини абадийлаштириш мақсадида ёдгорлик ўрнатиш ҳақидаги ташаббус билан чиққанларида, ҳамма бу фикрни қўллаб-қувватлади. Ёдгорлик атрофида "Хотира боғи яратиш ҳам таклиф қилинди.

— Кўпчилик бу ишга киришди,— дейди маҳалла комитетининг раиси Ақий ака Аълоев.— Тез орада, урушдан қайтмаган 119 кишининг номи рўйхатга олинди. Маблағ ҳам тўпланди, жой ҳам топилди. Тўғри, иш осонликча кўчмади. Аммо, З. Раҳматуллаев, О. Ибрагимов, М. Қорабоев, З. Мирсоатов, М. Акромов, А. Шарипов, Қ. Нажмиддинов, Т. Муслимов каби фаолларимиз сайи-ҳаракатлари билан унинг уддасидан чиқа олдик.

Ўт ўсиб, чакалакзор бўлиб ётган ташландиқ жой ободонлаштирилиб, 15 сотихли мўжазгина боққа айлантирилди, унга фаввора ўрнатилди, уруш ва меҳнат ветеранлари бўлмиш қарияларимиз бир пиёла чой устида гурунглашиб, ҳордиқ чиқарадиган махсус шийпон қурилди. Бу ерда пойафзаллар таъмирлов дўкони, сартарошхона, нонвойхона, сабзавотлар ва саноат моллари билан савдо қилувчи дўконлар ҳам қуришни кўзлаяпмиз.

Ноҳия озиқ-овқат савдо идорасининг бевосита ёрдамида эски, кўримсизгина дўкон ўрнида кенг ва муҳташам магазин қад кўтарди. Мазкур савдо нуқтаси ҳам байрам куни илк бор дастлабки харидорларини қабул қилди.

...Карнай-сурнай садолари остида боғ саҳнига тўпланган маҳалладошлар ва узоқ-яқиндан ташриф буюрган меҳмонлар карнайлар орқали Левитаннинг қудратли овозини эшитдилар. У немис-фашист босқинчилари устидан қозонилган Ғалаба ҳақидаги илк ахборотнинг машҳур матнини ўқимоқда эди. Магнит лентасига ёзиб олинган бу ёзув тугагач, оркестр ижросидаги тантанавор марш садолари остида Ўзбекистон ССР халқ депутати П. Қ. Ҳабибуллаев ҳамда Улуғ Ватан уруши қатнашчиси, истеъфодаги полковник И. Н. Мирзамуҳамедовлар алвон тизмани қайчилаб, ёдгорликни очдилар. Шундан сўнг, мазкур тантанага Тўхтабойвачча масжидидан таклиф қилинган Обиджон қори йиғилганларга қарата ваз ўқиди.

Шу куни маҳалланинг донғи кетган ошпазлари Зокир Маҳмудов ва Атҳам Мирсаидовлар, катта дошқозонларда ош дамлаб, дастурхонга тортишди. Тадбирнинг қизиқарли ўтишида жамоани қутлуғ кун билан муборакбод этгани келган Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Фахриддин Умаров, Тошкент область комсомол мукофоти лауреати Ҳожиакбар Ҳамидов, «Ёш гвардия» театрининг бир гуруҳ актёрлари, аскиячилар ва қатор ҳаваскор жамоалар хизмати катта бўлди.

— Жумҳуриятимиз Президенти И. А. Каримовнинг яқинда имзолаган фармони кексаларимизга жуда маъқул бўлди,— дейди маҳалла уруш ва меҳнат ветеранлари кенгаши раиси Олим ака Ибрагимов. — Улар Президентимизнинг кейинги фаолиятига ривож тилаб, дуо қилмоқдалар. Маҳалланинг Муртазо Музробеков, Мираъзам Темиров, Азим Муҳаммаджонов, Мансур Умаров каби кўплаб бошқа ветеранлари ҳам шу фикрни таъкидладилар.

Эрта тонгдан бошланган тантаналар узоқ давом этди. Маҳалладошларнинг ҳар бири очилаётган боғ ва ёдгорликнинг барпо этилишида ўз ҳиссаси борлиги билан фахрланаётгани сезилиб турарди.

У. АБДУШОҲИДОВ.

● Суратларда: маросимдан лаҳзалар.

Д. АҲМЕДОВ суратлари.

БИЛАСИЗМИ?

● 1989 йилда дунё бўйича нефть олинаётган қудуқларнинг умумий сони 764 минг 623 тага етди.

● Дунёда чуқурлиги 5—6,5 километр бўлган 536 та қудуқ қазилган.

Дунёда энг чуқур қудуқ Совет Иттифоқида Кола ярим оролида 1968 йилдан бери қазилаяпти. Ҳозирга қадар қудуқнинг чуқурлиги 12740 метрдан ошиб кетди. Лойиҳа бўйича у 15000 метр бўлиши керак.

● Дунёнинг 64 мамлакатида денгиз ва океан қирғоқларида нефть ва газ қидириш ишлари олиб борилаяпти. Ҳозиргача қазилган қудуқлар сони 3086 тага етди.

Мамлакатимизда 2800 тадан ортиқ нефть ва газ конлари очилган.

● Ҳозирги пайтда дунёда 40000 тага яқин нефть конлари очилган. Уларнинг энг каттаси Саудия Арабистонидаги Гхавар нефть кони бўлиб, унинг узунлиги 230—240 километр, кенглиги 16—25 километр ва қалинлиги 370 метрни ташкил этади.

● Дунёдаги энг йирик асфальт (қотган нефть) «кўли» Канададаги Атабаска бўлиб, унинг майдони 75000 квадрат метрдир, унинг нефть запаси эса 194 миллиард тоннани ташкил этади. Ҳозирги пайтда ундан йилига 5 миллион тонна нефть олинмоқда.

● 1989 йилда дунёнинг 71 мамлакатида нефть қазиб олинган. Бешта мамлакатда эса очилган нефть конлари ҳар хил сабабларга кўра ишлатилмай турибди.

● Нефть қазиб олиш ҳозирги даражада олиб борилса, унинг ер остидаги аниқланган миқдори Англияда 7, Америкада 8, Саудия Арабистонида 110, Қувайтда 260 йилга етади.

● Дунёдаги нефть запасларининг 33 фоизи Яқин ва Ўрта Шарқ мамлакатларида жойлашган.

Тўпловчилар:
**Д. СИРОЖИДДИНОВ,
С. РАМАЗОНОВ,**
геология-минералогия фанлари номзодлари.

Баҳор осмони.

Бургутнинг омадсиз ови.

Р. АЛЬБЕКОВ суратлари.

Долзарб мавзу

• Атроф муҳит:

МУАММОЛАР ВА МУЛОҲАЗАЛАР

ҲАВО, сув, ернинг доим мусаффо бўлишини таъминлаш ҳар биримизнинг муқаддас бурчимиздир.

Шунинг учун ҳам экологик муаммоларни ҳал қилишга, табиат инъомларини мусаффо сақлашга бўлган эътибор кескин кучайди. Бу давр талаби бўлиб қолди. Шундай қилинмаганда, табиатга эскича муносабат сақланиб қолганда унинг натижаси ниҳоятда аянчли бўлиши турган гап эди. Бизнинг хўжасизлигимиз оқибатида нафақат иқтисодий ёки социал, айни вақтда экологик жиҳатдан ҳам фожиалар юз бермоқда.

Мана шу хатоларимизнинг оқибатини биргина Орол денгизи муаммосидагина эмас, ҳосилдор ерларимизнинг шўрланишида ва фойдаланиш учун яроқсиз бўлиб қолаётганлигида, сувнинг, ернинг, ҳавонинг заҳарланишида ҳам кўриш мумкин.

Бунинг натижасида республикамизда ҳам аянчли экологик аҳвол таркиб топган. Маълумки, Ўзбекистон табиат ресурсларига жуда бой минтақа ҳисобланади. Унинг ҳудудида 700 дан зиёд фойдали қазилма манбалари мавжуд. Бу манбаларнинг кўпчилиги халқ хўжалиги эҳтиёжлари учун хизмат қилмоқда. Улардан кўмир, турли-туман рангли металлар, газ ва бошқа шу каби қимматли бойликлар қазиб олинмоқда. Лекин ҳаммасидан самарали фойдаланаяпмиз, дея олмаймиз.

Масалан, аниқ ҳисоб-китобларга қараганда кўмирни қазиб чиқариш ва ташиш ҳамда фойдаланиш давомида жами хажмининг 10 фоизи йўқотилмоқда. Қўрғошин ва рўх бўйича кўрсаткич ундан кам эмас. Ҳатто миснинг 18 фоизи исроф бўлаяпти. Бу албатта жуда катта бойликни йўқотиш демакдир.

Бу ҳам майлия. Ҳар йили фойдали қазилмаларни қазиб чиқариш учун катта ҳажмда кон устини очиш, қўшилиб чиққан жинсларни ташиш юзасидан ишлар қилишга мажбур бўлинмоқда. Анчагина миқдордаги қимматли бойликлар ана шу жинсларга қўшиб ташлаб юборилмоқда. Ҳисоблар шуни кўрсатадики, фойдали қазилмаларни олишда фойдали элементларга бой 140 миллион тонна жинслар чиқинди сифатида қолдирилмоқда. Ҳозирги вақтда шунча миқдордаги чиқиндининг фақатгина 500 минг тоннаси қайта ишланилаяпти. Бу жами ҳажмнинг 0,3 фоизини ташкил этади. Шунинг ўзидан ҳам анчагина миқдорда фойда кўрилмоқда.

Ҳозирги кунга келиб жумҳуриятимизда шундай қолдиқларнинг умумий ҳажми 1 миллиард тоннага етди. Бунинг устига у катта майдонни эгаллаб ётибди. Бундай майдонлар 1 миллион гектар ерни ташкил этмоқда. Демак, шунча ер бекор ётибди. Ваҳолонки, уларнинг анчагина қисмидан қишлоқ хўжалик экинлари экиш, боғ-роғлар барпо этиш учун фойдаланиш мумкин эди.

Атмосфера ва сув ресурсларидан фойдаланиш ҳам жуда ёмон аҳволда. Масалан, бундан икки йил илгари жумҳуриятимиз бўйича автотранспорт, корхона ва муассасаларнинг ўзидан қарийб 4 миллион 84 минг тонна заҳарли моддалар атроф-муҳитга чиқарилди, сув ҳавзаларига оқизилди. Эндиликда жумҳуриятимиздаги 28 шаҳар ва аҳоли зич яшайдиган жойлар ҳавонинг ифлосланишига сабаб бўлмоқда. Уларда белгиланган санитария нормасидан анча кўп зарарли моддалар атроф-муҳига чиқарилмоқда.

Ўн иккинчи беш йилликнинг учинчи йилида очиқ сув ҳавзаларига корхоналардан ташланган оқавалар 348 миллион куб метрни ташкил этди. Шуниси афсусланарлики, бундай ифлос оқаваларнинг 86 фоизи Тошкент вилояти саноат корхоналари ҳиссасига тўғри келмоқда.

Аҳвол шундай экан, ундан қутулиш мумкинми? Қандай йўллари бор? Улар нималардан иборат? Шу ҳақда қисқача фикр-мулоҳазаларимизни баён этмоқчимиз.

Аввало халқнинг экологик савиясини ошириш керак. Жумҳуриятда ташкил этилган табиатни муҳофаза қилиш давлат комитети ва унинг жойлардаги бўлинмалари бу ишда бош-қош бўлиши лозим. Экологик вазиятнинг мушкуллашиши ниҳоятда зарарли эканлигини ҳар бир инсон онгига етказиш учун кенг кўламда тушунтириш ишларини олиб бориш талаб этилади. Табиат бойликларига, атроф-муҳитга бефарқ бўлиш, лоқайдлик билан ёндашиш каби иллатларга қарши курашни кучайтириш лозим. Бунинг учун атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва табиат ресурсларидан унумли фойдаланишни муайян бир режа асосида олиб боришни йўлга қўйиш ва бу ишни муттасил такомиллаштириш зарур.

Яна бир фикрни ўртага ташламоқчимиз. Маълумки, хўжалик ҳисоби, пудрат, ижара пудрати каби илғор иш усуллари халқ хўжалигининг барча тармоқларига тобора кенг жорий қилинмоқда. Бу ўз навбатида хўжаликни юритишнинг янги шароитларида иқтисодий тежамкорлик учун муттасил курашишни талаб этади. Чунки табиат ресурсларини тежашдан аввало меҳнат коллективининг ўзи кўпроқ наф кўради. Лекин бизнингча ҳозирги тартиб талабга тўла жавоб бермайди.

Табиат ресурсларидан самарали фойдаланишни рағбатлантиришни кучайтириш ва айни вақтда уларнинг нархларини тартибга солиш керак. Ресурслардан фойдаланишда исрофгарчиликка йўл қўйилганлиги, бу билан атроф-муҳитни ва сув ҳавзалари ифлослантирилгани учун жарима миқдорини аниқ ишлаб чиқиш даркор. Табиатга келтирилган зарар ва уни ифлослантирилгани учун тўланадиган жарималар муайян миқдордаги ресурсни (масалан, 1 куб метр ифлосланган сувни) тозалаш, қайта тиклаш ва экологик зарарни бартараф этиш учун сарфланадиган моддий харажатни иқтисодий тарафдан ҳисоблаш орқали белгиланиши лозим.

Меҳнат коллективларининг моддий манфаатдорлигини ошириш билан боғлиқ бўлган бир мулоҳазани ҳам айтмоқчимиз. Агар улар ишлаб чиқариш жараёнида ҳосил бўлган иккиламчи хом ашёни исроф қилмасдан ёки атроф-муҳит ва суб ҳавзаларини булғамасдан қайта ишлашни таъминласалар бунинг натижасида олинадиган даромаднинг ҳаммасини бевосита улар ихтиёрида қолдириш керак.

Биз айтиб ўтган тадбирларни амалга ошириш билан жумҳуриятимизда, жумладан пойтахт вилоятимизда экологик аҳволни яхшилаш учун моддий база яратишимиз ҳам мумкин. Чунки ресурслардан фойдалангани ва уни қайта тиклаш учун тўланадиган жарималардан табиатни муҳофаза қилиш резерв фондини барпо этиш имкони туғилади. Уни яратишдан мақсад экологик аҳволни соғломлаштириш тадбирларини моддий томондан таъминлашни кескин яхшилашдир. Айни вақтда бундай маблағлар ҳисобига замонавий тозалаш иншоотларини ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш ёки сотиб олиш, экологик жиҳатдан соф технологияларни яратиш юзасидан олиб борилаётган илмий-тадқиқот ишларини жадаллаштириш учун сарфланиши мумкин.

Б. БЕКМИРЗАЕВ,
Ўзбекистон табиатни муҳофаза қилиш Давлат комитети бошқармаси бошлиғи.

Б. АЛИХОНОВ,
Ҳ. ЛУТФУЛЛАЕВ,
бошқарма бош мутахассислари.

● АКС САДО ● МЕНИНГ ФИКРИМЧА

«Тошкент ҳақиқати» газетасида «Экологик мутахассислар керак» сарлавҳаси остида берилган хабар билан қизиқиб танишдим. Унда қўйилган муаммо муҳим ва долзарбдир. Ҳақиқатан ҳам атроф-муҳитни ва табиатни мусаффо сақлаш давримиз учун ниҳоятда зарур бўлиб қолган ҳозирги шароитда шундай мутахассисларга эҳтиёж кучаймоқда. Уларнинг етишмаслиги эса жуда-жуда сезиляпти. Оқибатда бу муҳим ишга лозим даражада амалий билимга эга бўлмаган кишиларни жалб қилишга мажбур бўлиняпти.

Ўзим Паркент ноҳияси санитария-эпидемиология станциясида коммунал санитария врачи бўлиб ишлайман. Биз ўз касбимиз бўйича атроф-муҳитни муҳофаза қилиш масалалари билан ҳам шуғулланиб турамиз.

Шуни ҳисобга олиб бир фикрни ўртоқлашмоқчиман. Атроф-муҳитни муҳофаза қилиш билан шуғулланувчи мутахассислар ўз иш хусусияти жиҳатидан санитария врачлари касбига жуда яқин туришади. Шунинг учун бундай мутахассисларни Тошкент давлат тиббиёт институтининг санитария-гигиена факультетида тайёрлашни уюштириш лозим. Мен бу таклифнинг амалга оширилишини жуда истардим.

Б. РИСҚИБОЕВ,
санитария врачи.

ОДАМЛАР ВА ИЛОНЛАР

СУДРАЛИБ юрувчилар Лаос учун офат ёки улар бошқа айрим тропик мамлакатлардаги каби аҳолини қўрқинчга солади, деб айтиб бўлмайди. Вьетьянда бундай махлуқлардан ҳимоя қилиниши учун ит боқадиганлар ҳам йўқ эмас. Бироқ агар сиз бу ерда бир неча ой яшасангиз унга дуч келишингиз турган гап. Илонни кўпроқ кечқурун учратасиз (қоронғуликда унинг кўриши кучаяди, шу сабабли емиш қидириб инидан чиқади). Илонлар қишда одатда асфальтда ётишга одатланган, ёзги ёғингарчилик мавсумида эса сув оқимидан қочиб дарахтларга ўрмалаб чиқиб олади. Илон билан тўқнашганингизда ўзингизни йўқотиб қўймаслик, кескин ҳаракат қилмаслик керак, агар қўлингизда узун таёқ ёки илонга қарши ишлатиши мумкин бўлган ҳеч нарса бўлмаса албатта аста-секин тисланиш керак.

Лаосда энг заҳарли илон «ойдин»дир. Унинг ҳаёт тарзи фақат тунда ўтиши учун ҳам шундай аталади. Унинг ранги оч-сариқ. Айтишларича, у чаққанидан кейин дарҳол ерга ётиш ва қимирламаслик керак, шундагина қариндош-уруғлар билан фикран видолашаоласан. Банан илони ҳам, шунингдек тик юзадан бемалол ўрмаловчи дарахт илони ҳам шундай заҳарли ҳисобланади. Уларнинг чақишига қарши ишлатиладиган дори-дармон йўқ, чақилган инсон ёки ҳайвон бир кун азобланиб оламдан кўз юмади.

Одатда кўзойнакли илоннинг чақиши ҳам бунчалик оғир оқибатга олиб келмайди.

Бироқ шундай бир илон борки, унинг заҳарли ёки заҳарли эмаслигини ҳечким билмайди. У «темир» илондир. Кумушсимон — пўлат рангидаги бу илон судралиб ҳам юрмайди, бамисоли ер устида учиб юради. Уни кўриш катта омад деб ҳисобланади, агар сиз лаосликка шундай илонга дуч келган эдим, десангиз у сизга чиндан ҳам ҳавас қилади.

Тропик мамлакатларда илон овлаш аллақачонлар даромадли касбга айланиб қолган. Лаосда уни қайнатилган ва қовурилган ҳолда тановул қиладилар. Илон қонини баббаравар гуруч арoғи билан аралаштириб ичишади, бундай ичимлик куч бағишлайди. Бўғма илондан қилинган шўрва тансиқ таом ҳисобланиб. айниқса у хорижий туристлар учун ажабтовурдир.

Илонни «метрлаб» сотиб олишади. Ҳар бир метри учун икки доллардан ўн долларгача тўлашади. Таомга ишлатиладиган гўштидан ташқари терисидан халтачалар, қайишлар, портмонлар қилинади. Тишлари тумор қилинади, заҳари эса илон заҳри кучини қирқадиган егуликлар, настойкалар тайёрлашда фойдаланилади. Ҳозирги вақтда Лаосда қўшни Таиланддаги каби махсус илон етиштириладиган фермалар йўқ. Бироқ, овозаларга қараганда пойтахт тропик тиббиёти институтида шундай ферма ташкил этиш режаси бор.

Судралиб юрувчилар ҳаётидаги яна бир воқеа. Маҳаллий ривоятда айтилишича, уч юз йил яшаган илон сеҳргар аждарҳога айланади. Ниак, уни шундай аташади, ўзини тутиб олганнинг истаган учта истагини бажо келтирармиш. Мураккаблиги шундаки, ниакда ўзининг оддий шериклари каби тўртта эмас тўққизта бурун тешиги бўларкан. Ташқи кўринишдан бошқа фарқи йўқ. Шунинг учун ҳам ҳар бир лаослик энг қўрқинчли ва заҳарли илондан қочиш олдидан албатта унинг бурун тешикларини санайди...

АПН материалларидан.

ҲАФТАЛИК ПРОГРАММА

Душанба

14 МАЙ,

УзТВ I

17.30 Кўрсатувлар тартиби. 17.35 Янгиликлар. 17.40 Жўғрофия фанининг назарий ва амалий муаммолари. 18.10 Мультфильм. 18.20 Қонун ҳамма учун баробар. 19.00 Долзарб мавзу. 19.30 Ахборот (рус.). 19.45 Водийларни яёв кезганда. Телекомпозиция. 20.20 Телефильм. 20.30 Москва. «Время». 21.00 Мусиқий программа. 21.40 Ҳаёт ҳақида ўйлар. Телефильм. 22.00 Ахборот. 22.20 Ҳамшаҳарлар. 23.10 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

УзТВ II

18.10 Клиника. Бадиий фильм. 18.30 Уйимизни асрайлик.

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

20.30 «Время». 21.00 Меҳри суруд. 21.40 Ҳужжатли фильм. 22.00 Ахбор. 22.20 Мана менинг қишлоғим. Бадиий фильм.

МТ I

6.00 «120 минут». 8.05 «Лабиринтга кириш». Бадиий фильм. 1 ва 2-сериялар. 10.30 Футбол шарҳи. 11.00 Мўъжизасиз мўъжизалар. 12.00 Время. 15.15 А. Калнциема чалади. 15.40 Делегатскаядаги музей. 16.10 Болалар соати. 17.10 Россия «узоқ ерларининг муаммолари ҳақида. 18.00 «Время». 18.30 Сўз. Адабий-бадиий программа. 20.30 «Время». 21.00 Коллаж. 21.05 Империя. Бадиий фильм. 3 ва 4-сериялар. 22.45 Футбол шарҳи. 23.15 Кусководa рус мусиқаси фестивали. 23.45 ТСН.

МТ II

8.00 Эрталабки гимнастика. 8.15 Киносаёҳатчилар альманахи. 8.35 ва 9.35 Адабиёт. 9.05 Итальян тили. 10.05 Илмий-оммабоп фильмлар. 10.35 ва 11.35 Астрономия. 11.05 Сиз яратган боғ. 12.05 Порт. Бадиий фильм. 16.30 Аёз индустрияси сари. 17.10 Волейбол. Япония — СССР. 17.55 Коллаж. 18.00 «Время». 19.30 Ешларнинг меҳнат тарбиясидаги камчиликлар ҳақида. 19.00 Тожикистон телевидениесининг программаси. 19.30 Тунингиз ҳайрли бўлсин, кичкинтойлар! 19.45 Чернобиль АЭСи зонасининг муаммоларига бағишланган кўрсатув. 20.30 Классик кураш. 21.15 Тинчлик велопойгаси. 21.35 Ранг-баранг бўёқлар оҳанги. 22.35 Ҳужжатли фильм премьераси.

Сешанба

15 МАЙ,

УзТВ I

17.20 Кўрсатувлар тартиби. 17.25 Янгиликлар. 17.30 Ўзбек тилини ўрганамиз. 18.00 Футбол. «Қайрат» (Олмаота) — «Пахтакор» (Тошкент). 19.50 Концерт. 20.30 Москва. «Время». 21.00 Театр ва замон. 22.00 Ахборот. 22.20 Оталар сўзи — ақлнинг кўзи. 23.25 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

УзТВ II

18.05 Анъана ва замонавийлик. 19.00 Бошқача ҳаёт. Бадиий фильм.

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

20.30 «Время». 21.00 Совет киноси усталари. 22.00 Ахбор. 22.20 Тони Вендиснинг хатоси. Бадиий фильм. 1-серия.

МТ I

6.00 «120 минут». 8.05 Лабиринтга кириш. Бадиий фильм. 3 ва 4-сериялар. 10.30 Болалар соати. 11.30 «Бу бўлган... бўлганди...» 11.55 Коллаж. 12.00 Время. 15.15 Ф. Шопен асарларидан концерт. 16.05 Мультфильм. 16.15 Бор бўл, мусиқа! Концерт. 17.00 Пульс-90. 18.00 «Время». 18.30 Ешлар хабарномаси. 19.15 Талабларингизга биноан учрашув. 20.30 «Время». 21.00 Долзарб интервью. 21.10 Империя. Бадиий фильм. 5 ва 6-сериялар. 22.45 Кусководa рус мусиқаси телевизион фестивали. 23.20 ТСН.

МТ II

8.00 Эрталабки гимнастика. 8.15 Киносаёҳатчилар альманахи. 9.05 ва 10.05 Француз тили. 10.35 ва 11.35 Тарих. 11.05 Илмий-оммабоп фильм. 12.05 Нотаниш қўшиқ. Телевизион бадиий фильм. 12.35 Ритмик гимнастика. 16.15 Санъат усталари. Л. Касаткина. 17.30 Тинчлик велопойгаси. 18.00 «Время». 18.30 СССР Олий Советлари сессиясида.

Чоршанба

16 МАЙ,

УзТВ I

11.30 Ўқув кўрсатуви. 12.00 Телефильмлар. 12.30 Ўқув кўрсатуви. 17.30 Янгиликлар. 17.40 Касблар ҳақида ҳикоялар. 18.10 Болалар учун. «Сиэтллик дўстларимиз». 18.45 Мультфильм. 19.00 Якка тартибда уй-жой қурилишининг боришн. 19.30 «Ахборот». 19.45 Эстрада программаси. 20.15 Долзарб мавзу. 20.30 Москва «Время». 21.00 «Мулоқот». 22.00 Ахборот. 22.20 «Давлат болалари». Спектакль.

УзТВ II

18.05 «Мулк». 18.45 «Тошкент». студияси. 19.15 «Олтин соат». Бадиий фильм.

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

20.30 Москва. «Время». 21.00 Концерт. 21.40 Ҳужжатли фильм. 22.00 Ахбор. 22.20 «Тони Вендиснинг хатоси». Телевизион бадиий фильм. 2-серия.

МТ I

6.00 «120 минут». 8.00 Мультфильм. 8.15 «Лабиринтга кириш». Бадиий фильм. 5-серия. 9.25 Концерт. 9.45 Альманах. 10.45 Омадли. Бадиий фильм. 11.55 РСФСР халқ депутатлари биринчи съездининг очилиши. 16.25 Болалар соати. 17.25 «ТелеЭКО» журнали. 17.55 Шеърият лаҳзалари. 18.00 «Время». Янгиликлар телевизион хизмати. 18.30 «Ҳокимият — Советларга!» 19.05 «Ота-она ва болалари». Бадиий фильм. 20.20 Долзарб интервью. 20.30 «Время». Янгиликлар телевизион хизмати. 21.00 Коллаж. 21.05 Футбол. Исроил — СССР терма командалари. 23.30 «ТСН» Янгиликлар телевизион хизмати.

МТ II

8.00 Эрталабки гимнастика. 8.15 Киносаёҳатчилар альманахи. 8.35 ва 9.35 Физика. 9.05 ва 10.05 Немис тили. 10.35 Адабиёт. 11.05 Концерт. 11.25 Тинчлик велопойгаси. 11.55 РСФСР халқ депутатлари биринчи съездининг очилиши. Танаффус пайтида — Тунингиз ҳайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.00 Объектив. 20.35 Ҳаракат хавфсизлиги учун. 20.40 Ҳужжатли фильм. 21.00 Тонгдаги учрашувлар. Бадиий фильм.

Пайшанба

17 МАЙ,

УзТВ I

11.30 Ўқув кўрсатуви. 12.00 Телефильм. 12.30 Ўқув кўрсатуви. 17.35 Янгиликлар. 17.40 Телефильм. 18.10 Мультфильм. 18.30 Спорт кўрсатуви. 19.00 Хўжасизликка барҳам берайлик. 19.30 Ахборот. 19.45 Алифбо сабоқлари. 20.25 Реклама. 20.30 Москва. «Время». 21.00 Навоийхонлик. 21.50 Ички ишлар вазирлиги матбуот маркази хабар беради. 22.00 Ахборот. 22.20 Деҳқон ва замон.

УзТВ II

18.00 «Дўстлик» экрани. 18.55 Бурч. 19.40 Реклама. 19.45 Тошкент студияси кўрсатади. «Ҳар бир оила учун».

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:

20.30 Москва. «Время». 21.00 «Кечки кеп». 22.00 Қирғоқ. Бадиий фильм. 1-серия.

МТ I

6.00 «120 минут». 8.00 «Ота-она ва болалари». Телевизион бадиий фильм. 9.15 Футбол. 10.55 Болалар соати. 11.55 Коллаж. 12.00 Время. Янгиликлар телевизион хизмати. 15.15 Болалар учун фильм. 16.20 Концерт. 16.50 Қувноқ стартлар. 17.35 Маданий алоқалар: СССР — Франция. 18.00 «Время». Янгиликлар телевизион хизмати. 18.30 Парнас сари бир босқич. 18.45 ...16 ёшгача ва ундан катталар. 19.30 Концерт. 20.30 «Время». Янгиликлар телевизион хизмати. 21.00 Долзарб интервью. 21.10 Телбалик. 23.25 Фестиваль. 22.50 Жаҳон музейлари куни. 23.30 «ТСН» Янгиликлар телевизион хизмати.

МТ II

8.00 Эрталабки гимнастика. 8.15, 9.25 Киносаёҳатчилар альманахи. 8.35 ва 9,45 Табиатшунослик. 8.55 ва 10.05 Испан тили. 10.35 ва 11.35 Биология. 11.00 «Бурда моден» таклиф этади... 12.00 Киноафиша. 12.30 Ритмик гимнастика. 16.30 РСФСР шаҳарлари телестудиялари. 16.55 Коллаж. 17.00 Ритмик гимнастика. 17.30 Тинчлик велопойгаси. 18.00 «Время». Янгиликлар телевизион хизмати. 18.30 СССР Олий Советлари сессиясида. Танаффус пайтида — Тунингиз ҳайрли бўлсин, кичкинтойлар!

Жума

18 МАЙ,

УзТВ I

11.30 Табиатшунослик. 12.00 Хўжасизлик. Телефильм. 13.00 Бошқача ҳаёт. Бадиий фильм. 17.35 Янгиликлар. 17.40 Эстетика асослари. 18.10 Мультфильмлар. 18.25 Концерт. 19.00 Санъатим-саодатим. 19.30 «Ахборот». 19.45 Томорқа ерларидан унумли фойдаланайлик. 20.15 Мультфильм. 20.30 «Время». 21.00 Халқ ижодиёти. 21.45 Одобнома. 22.00 «Ахборот». 22.20 Катта кўчадан оркестр билан. Бадиий фильм.

УзТВ II

18.05 Бадиий гимнастика. 18.45 Уйғун оҳанглар. 19.30 «Тошкент» студияси кўрсатади.

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:

20.30 «Время». 21.00 Қирғоқ. Бадиий фильм, 2-серия.

МТ I

6.00 «120 минут». 8.00 Мультфильмлар. 8.30 Қувноқ стартлар. 9.15 Концерт. 10.15 ...16 ёшгача ва ундан катталар. 11.00 Йил фасллари. 12.00 «Время». 15.15 Темур ва унинг командаси. Бадиий фильм, 2-серия. 16.20 Агар сизга. 17.05 Мультфильм. 17.10 ТВ — экскурсия. Малая Никитская, 6. 18.00 «Время». 18.30 Шеърият лаҳзалари. 18.35 Ҳужжатли фильм. 20.30 «Время». 21.00 Коллаж. 21.05 Долзарб интервью. 21.15 Брейн ринг. 21.50 Кусководa рус мусиқаси телевизион фестивали. 22.20 Нигоҳ. 23.50 «ТСН». Янгиликлар телевизион хизмати.

МТ II

8.00 Эрталабки гимнастика. 8.15 Киносаёҳатчилар альманахи. 8.35 ва 9.35 Тарих. 9.05 Инглиз тили. 10.35 ва 11.35 Тарих. 11.05 Саркарда. Ҳужжатли фильм. 12.05 Петербурглик чиновник. Бадиий фильм. 13.05 Тинчлик велопойгаси. 16.30 Қўшиқ инсон билан қолади. 17.20 Мультфильм. 17.30 Тинчлик велопойгаси. 18.00 «Время». 18.30 РСФСР халқ депутатлари 1 съездида. Танаффус пайтида Тунингиз ҳайрли бўлсин, кичкинтойлар!

Шанба

19 МАЙ,

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ БУТУНИТТИФОҚ ПИОНЕР ТАШКИЛОТИ ТУЗИЛГАН КУН

УзТВ I

9.00 Ассалому алайкум. Мусиқий кўрсатув. 10.00 Қизил асаларилар. Бадиий фильм. 11.10 Пойтуғ тўқимачилари. 11.40 А. Царагели, Г. Канчели. Хонума-хонум. Диплом спектакли. 13.45 КПСС Устави лойиҳасини муҳокама қиламиз. 14.30 Давр тақозоси. 18.05 Мультфильм. 18.15 Мактаб ўқувчилари учун. 19.00 Ўзбек тилини ўрганамиз. 19.30 Ахборот. 19.45 Оламга саёҳат. 20.30 «Время». 21.00 Оқшом Эртаклари. 21.15 Барҳаёт наволар. Шерозий. 21.55 Реклама. 22.00 Ҳафтанома. 22.40 Барҳаёт наволар. (давоми). 23.20 Ҳ. Олимжон. «Зайнаб ва Омон». Театр.

УзТВ II

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

9.00 Ритмик гимнастика. 9.15 Савту калом. 10.05 Кинопрограмма. 11.00 Калта енг. Бадиий фильм. 17.35 Мутлақо сир эмас. 18.15 Калта енг. Бадиий фильм. 19.30 Новости. 19.50 Фильм-концерт. 20.10 Эҳтиром. 20.30 «Время». 21.00 Мусиқий кўрсатув. 22.00 Ахбор. 22.20 Хотира. Боқи Раҳимзода. 23.20 Мулоқот. Телефильм—комедия.

МТ I

6.00 «120 минут». 8.00 Сиз яратган боғ. 8.30 Инсон, Ер, Коинот. 9.30 Концерт. 10.15 Тақдир чизиғи. Фильм-концерт. 11.25 Тараққиёт. Ахборот. Реклама. 11.55 Қўзғолончилик тарихи. Бадиий фильм, 5 ва 6-сериялар. 14.10 Спектр. 14.40 Руҳий ҳаракат инсон психикаси резервлари. 15.25 Фақат пўлат билангина эмас. 15.45 Ҳайвонот оламида. 16.45 Сиёсий мулоқотлар. 18.15 Мультфильм. 18.25 Халқаро панорама. 19.10 Ер—она масканимиз. 19.15 Степан Сергеевич. Бадиий фильм, 1-серия. 20.30 «Время». 21.00 Степан Сергеевич. Бадиий фильм, 2-серия. 22.05 Бахтли тасодиф. 23.15 ТСН. Янгиликлар телевизион хизмати. 23.30 «А» программаси.

МТ II

7.30 Эрталабки гимнастика. 7.45 Минора. Бадиий фильм. 9.10 Иттифоқдош жумҳуриятлар кинопублицистикаси. 9.30 Солдат Иван Бровкин. Бадиий фильм. 11.00 Концерт. 11.30 Совет Россияси видеоканали. 14.00 Ҳамдўстлик видеоканали. 16.30 Мэри Пикфорд бўсаси. Бадиий фильм. 17.50 Коллаж. 17.55 Концерт. 18.25 РСФСР халқ депутатлари I съездида. Танаффус пайтида — тунингиз ҳайрли бўлсин, кичкинтойлар. Тунги сеанс. Шайтон малайлари жинлар тегирмонида. Бадиий фильм.

Якшанба

20 МАЙ

УзТВ I

9.00 «Ассалому алайкум» Мусиқий кўрсатув. 10.00 Мактаб ўқувчилари учун. 10.25 Санъат усталари. 11.25 Спорт кўрсатувлари. 12.35 Дўстлик программаси. 13.55 Алифбо сабоқлари. 14.35 Концерт. 18.00 Пионерман-пионер. 18.50 Аралаш. Ҳажвий киножурнал. 19.00 Мушоҳада. 19.30 Ахборот. 19.45 Ҳинд кинофильмларидан концерт. 20.30 «Время». 21.00 Якшанба оқшомида. Мусиқий кўрсатув. 22.00 Ахборот. 22.20 Мерос. Бадиий фильм.

УзТВ II

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

9.00 Сапеда. Мусиқий кўрсатув. 10.05 Реклама. 10.15 Мўъжиза алифбо. 10.45 Ҳоки пайванди. 11.35 Никоҳ саватидаги миллионлар. Бадиий фильм.

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:

16.25 Киномеридиан. 16.55 Фильм-концерт. 17.25 Кадр ортидаги учрашувлар. 18.15 Архивдаги киноальбоми. 19.00 7 кун. 19.30 Ипподром-90. 20.30 «Время». 21.00 Севги бобида тижоратга ўрин йўқ. Бадиий фильм.

МТ I

7.30 Спорт ҳамма учун. 7.45 Ритмик гимнастика. 8.15 Спортлото тиражи. 8.30 Эрта саҳарлаб. 9.30 Ватан хизматида. 10.30 Тонгги дам олиш программаси. 11.00 Саёҳатчилар клуби. 12.00 Қўзғолончилик тарихи. Бадиий фильм, 7 ва 8-сериялар. 14.30 Здоровье. 15.15 Мусиқий киоск. 15.45 Қишлоқ янгиликлари. 17.00 Ёввойи оққушлар. Бадиий фильм. 18.30 Мультфильм. 19.00 Ҳаммаси бошқача бўлиши мумкин эди. Бадиий фильм. 20.30 «Время». 21.30 Адабиёт ҳақида ўйлар. 21.15 Концерт. 22.15 Сиёсий мулоқотлар.

МТ II

7.30 Зарядкага сафланинг. 7.45 Мужиклар. Бадиий фильм. 9.15 Концерт. 9.25 Иван Бровкин қўриқда. Бадиий фильм. 11.00 Саёҳатчилар клуби. 12.00 Болаларга ҳайвонлар ҳақида. 12.30 Босқичлар. Бадиий-публицистик программа. 13.30 Она-замин ташвишида туркумидан. 14.00 Совет Россияси видеоканали. 16.30 Планета. Халқаро программа. 17.30 Концерт. 18.15 РСФСР халқ депутатларининг I съездида. Танаффус пайтида — Тунингиз ҳайрли бўлсин кичкинтойлар.

ҲАФТАЛИК ПРОГРАММА

САНЪАТ ЯНГИЛИКЛАРИ

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТР БУХОРОДА

ҲАМЗА номидаги ўзбек давлат академик драма театри санъаткорлари Бухорога ижодий сафарга йўл олишди. Тошкентлик санъат усталари бир ой давомида Бухоро Халқ республикасининг 70 йиллигини нишонлаш маросимида қатнашадилар.

Театр жамоаси бу сафарга пухта тараддуд кўрди. Шу муносабат билан К. Яшиннинг «Инқилоб тонги» спектаклидаги Ф. Хўжаевнинг Ленин билан учрашуви саҳнасини намойиш этишга қарор қилинди. Бундан ташқари, сафар давомида энг сара саҳна асарлари. кўрсатилади. Бухоро шаҳри ва вилоят меҳнаткашлари И. Султоннинг «Абдулла Қодирийнинг «Ўтган кунлари», С. Аҳмаднинг «Келинлар қўзғолони» ва «Куёв», Ф. Мусажоновнинг «Нажот истаб», М. Хайруллаевнинг «Жар» спектаклларидан баҳраманд бўлишади. Шунингдек, бухоролик томошабинлар эътиборига Ҳ. Муҳаммаднинг «Хотинлар «гапи»дан чиққан ҳангома» комедиясининг дастлабки томошаси тақдим этилади. Санъаткорлар кичкинтойларни ҳам эсдан чиқаришмади. Уларга атаб «Ёрилтош» эртак-спектаклини ҳам олиб кетишди.

Ижодий сафар кунларида саҳна усталари спектакллар кўрсатишдан ташқари ишлаб чиқариш корхоналари, жамоа хўжаликлари, совхозлар, таълим-тарбия ўчоқларида учрашувлар ўтказадилар.

Г. ҲУСАНОВА.

МУНОСАБАТ

ҲАМКОРЛИКНИ КУЧАЙТИРАЙЛИК

Кўкча — пойтахтимиздаги энг қадимий ва гавжум даҳалардан. Яқинда редакциямиз кўкчалик бир гуруҳ ота-оналар номидан ёзган А. Маҳаммаджоновдан хат олди. Хат муаллифи жумладан қуйидагиларни ёзади:

«Биз Мақсуд Шайхзода номли кинотеатрга яқин жойда яшаймиз. Ўғил-қизларимиз эса ана шу кинотеатр ёнгинасидаги 40-мактабда ўқишади. Томошахонада кўпинча мактаб ўқувчиларини учратиш мумкин. Бу биринчидан уларнинг дарсни қолдириб, билим савияларига таъсир этса, иккинчидан тарбиялари ҳам бузилмоқда. Чунки, бу ерда кўпинча ахлоқ-одобга тўғри келмайдиган беҳаё фильмлар намойиш этилади».

Дарҳақиқат, А. Муҳаммаджонов жуда тўғри масалани кўтарган. Ҳозирги кунда биз учун ёшлар таълим-тарбиясидан ҳам муҳимроқ вазифа йўқ. Чунки, ўтган йиллар давомида ўғил-қизларимиз қай тариқа ўсиб улғайяптилар, бўш вақтларида нима иш билан шуғулланаяптилар, дунёқарашлари қандай, қизиқмай қўйгандик. Оқибати барчага маълум. Айрим ёшларимиз каттани-катта, кичикни-кичик демайдилар. Ота-боболаримиздан қолган энг яхши урф-одатлар, ахлоқ, одоб, меҳр-оқибат, андиша, бир-бирини қўллаб-қувватлаш каби фазилатлар унутилиб боряпти. Бунда албатта, кинотеатрларимизда намойиш этилаётган турли беибо, ахлоқсиз фильмлар ҳам муносиб «улуш» қўшяптилар.

Биз хатни олгач ана шундай ўй-ҳаёлларга тушдик. Лекин уни ўрганиш жараёнида М. Шайхзода номли кинотеатрда, 40-мактабда бўлганимизда турғунлик йиллари йўл қўйилган хато-камчиликлар яққол кўзга ташланди. Жумладан, бундан ўн йил муқаддам ана шундай салобатли дам олиш маскани учун ҳам ўйламай-нетмай жой танланган-у, қурилаверган. Унинг бир ёни таълим-тарбия ўчоғи бўлса, яна бир ёнида қабристон жойлашган. Ахир бу изоҳлаб бўлмайдиган нотўғри бир ишку!? Худди шу фикрни кинотеатр директори Ботирхон Олимхонов ҳам таъкидлади.

Унинг бу ерга директор бўлиб ишга келганига эндигина бир йил бўляпти. Лекин у ишни ҳозирги замон талаблари даражасида ташкил этишга ҳаракат қилмоқда. Яъни репертуар танлашда фақат планни эмас, балки шу атрофда яшовчи аҳолининг қизиқиш ва и такларини ҳисобга оляпти. Бир йиллик репертуар билан танишгач, биз ҳам бунга ишонч ҳосил қилдик. Ундан асосан ўзбек ва қардош халқларнинг тарихий мавзудаги, шунингдек, ҳинд фильмлари ўрин олган.

— Биз мактаб маъмурияти билан ҳамкорликда ишлаймиз,— дейди Б. Олимхонов.— Ҳар бир сеанс бошланишидан олдин ўқитувчилардан бири айланиб юриб, ўз ўқувчилари борми-йўқми назорат қилиб турадилар.

Худди шундай фикрни 40-мактаб директори Ҳамид Саломов ҳам тасдиқлади.

— Хат муаллифининг «мактаб коллективи бепарво бўлмоқда» деган фикрига қўшилмайман,— дея эътироз билдирди Ҳ. Саломов.— Биз деярли ҳар линейкада, ҳар сафарги педагогик йиғилишларда бу масалани кўтарамиз. Ўқувчиларимизнинг давоматини қатъий текшириб борамиз, сабабсиз дарсга келмаганлар билан алоҳида суҳбатлашамиз.

Дарҳақиқат, бола тарбияси жуда нозик масала. Буни фақат мактабга, ўқитувчиларга ташлаб қўйган ота-она ютқазади. Шундай экан, ота-оналар ҳам фарзандларининг ўқишдан бўш вақтларида қаерда юрибди, нима ишлар билан шуғулланяпти, дўстлари кимлигини билишлари, қизиқишлари керак.

Шу ўринда Ҳамид ака жуда яхши бир таклиф айтди. Мактабдан сал нарироқда участка инспектори хонаси бор. Шу ерга ноҳиядаги балоғатга етмаган ёшлар билан ишлаш инспектори хонасини кўчириш керак. Ана шунда кинотеатр олдида, унинг ёнгинасидаги «тир» олдида кўплаб тўпланадиган ўсмирлар ким, улар қаердан, ўқиш ёки иш жойлари тайинлими, билиш мумкин бўларди.

Шунингдек, кўпчилик ота-оналар мактабнинг серқатнов йўлга яқин жойлашганлиги, улар ўз фарзандларидан ҳавотирда эканликларини айтишди. Ҳақиқатан ҳам бизда бир ёмон одат бор. Бирон нохуш воқеа бўлмагунча, жим юрамиз. Ахир ҳар куни юзлаб ўғил-қизлар ана шу машиналар тинмай ўтиб турувчи катта кўчани кесиб, мактабга борадилар. Фикримизча, ана шу жойга ДАИ ходими ниҳоятда зарур. Ана шунда кўнгилсиз воқеаларнинг олди олинган бўларди.

З. ЖЎРАЕВА.

АЙЛАНАЛИ БОШҚОТИРМА

Ушбу айланали бошқотирма тўрт ҳарфли сўзлардан тузилган. Жавобларни белгиланган катакдан соат мили йўналишида рақамлар атрофига ёзиб чиқинг.

1. Тепалик, қир ерлар. 2. Қуёш туркумидаги сайёралардан бири. 3. Ҳашаротнинг ўсимлик гули нектаридан ҳосил қиладиган ширинлик. 4. Гражданлар уруши қаҳрамонларидан бири. 5. Саида Зуннунова қиссаси. 6. Кўчманчи чорвадорлар ўрнашган жой, қишлоқ. 7. Оптик шиша. 8. Ёввойи ўт. 9. Жаҳоннинг радиотўлқинлар тарқаладиган фазаси. 10. Иттифоқдош республика пойтахти. 11. Ватанимиздаги тоғ. 12. Халқ қўшиқлари тури. 13. Ўзбекистондаги эстрада ансамбли. 14. Кечпишар ҳўл мева. 15. Дурадгорлик асбоби. 16. Классик шеърий вазн. 17. Рўзғор буюми, идиш. 18. Экинзор кенг ер. 19. Давра қўшиғи. 20. Автомобиль ёритгичи. 21. Эманлар онласига мансуб сершоҳ, серсоя кўркам дарахт.

Тузувчи Ф. ОРИПОВ.

*

ҚУЙИ ФИЗКУЛЬТУРА ЖАМОАЛАРИДА

«ЎЗГАРИШ»ДАГИ

ЎЗГАРИШЛАР

Ҳозир «спонсор» сўзи тилимизда тез-тез қўлланилаяпти. У «ҳомий», «паноҳига олувчи», «рағбатлантирувчи» оталиқ ташкилоти маъносида ишлатиладиган бўлиб қолди. Калинин ноҳиясининг «Шарқ» агросаноат комбинатини шу маънода Орджоникидзе номли колхозда спортни ривожлантиришга ўз улушини қўшаётган «спонсор» деса бўлади.

Колхозга 1985 йили Эргаш ака Пўлатов раис этиб сайлангандан сўнг спорт ишлари юришиб кетди. Шу йилнинг ўзида «Ўзгариш» футбол командаси ташкил этилди ва биринчи урinishда у бир йўла қўш ғалабани қўлга киритди: ҳам ноҳия биринчилигида ғолиб чиқди, ҳам ноҳия кубоги эгаси бўлди. Йил охирига бориб эса қишлоқ спортчилари ўртасида ўтказилган вилоят биринчилигида тўртинчи ўрин эгалланди.

Бироқ бу ютуқлар асосан четда қўлга киритилди. Сабаби шу пайтгача колхоз ўз спорт майдончасига эга эмас эди. Ниҳоят колхоз правлениесининг навбатдаги йиғилишида Э. Пўлатов ана шу масалани ўртага ташлади. Правление қарори билан колхозда спорт базаси қуриш штаби ташкил этилди.

1986 йилдан бошлаб ҳашар йўли билан стадион қурилиши бошланди. Ер ажратилди, техника ва қурувчилар бу ишга жалб қилинди.

Колхозчи-футболчилар ҳам астойдил меҳнат қилдилар. 1986 йили ўзгаришликлар «Пахтакор» кўнгилли спорт жамияти йўналиши бўйича қишлоқ спортчилари орасида ўтказилган вилоят биринчилигидаги бош совринни қўлга киритдилар. Бу ғалаба келгуси йил Тошкент вилояти спорт комитети томонидан ўтказиладиган вилоят биринчилигида қатнашиш ҳуқуқини ҳам берди. 1987 йил шу биринчиликнинг «Б» группасидан баҳс бошлаган ўзгаришликлар мавсумни яна ғалаба билан якунладилар. 1988 йилдан бери «Ўзгариш» вилоят биринчилигининг кучлилар — «А» группасида иштирок этиб келмоқда.

Ўзгаришликларнинг бу ютуқлари «спонсор»лар диққатини ўзига жалб этди. Ўтган йилдан бошлаб «Шарқ» агросаноат комбинати командани оталиққа олди. Комбинат стадион қурилишини ниҳоясига етказиш, шунингдек ечиниш, чўмилиш хоналари, водопровод, электрлаштириш масалаларини ҳал қилди. Командани спорт формалари ва транспорт билан таъминлади.

Энг муҳими, энди колхоз биринчиликда 4 та команда билан иштирок этиш имкониятига эга бўлди: болалар, ўсмирлар, ёшлар ва катталар командаси. Эндиликда улар «Шарқ» номи билан майдонга тушаяптилар.

Ҳозир колхоз худудида 5-болалар ўсмирлар спорт мактаби очилган. Бу ерда колхозчиларнинг 120 га яқин фарзандлари халқ севган спорт тури билан шуғулланадилар. Мактабни келажакда янада кенгайтириш учун ноҳия маориф бўлими ҳамда вилоят спорт комитетлари яқиндан ёрдам бермоқдалар.

Биз Ўзгаришдан қайтар эканмиз, колхозчилардан спорт жонкуярлари ҳақида сўрадик. Шуниси диққатга сазоворки, улар турли касбдаги кишилар бўлиб чиқди: раис Э. Пўлатов, комбинат раҳбарлари А. Ғаффоров, спорт мактаби директори Ж. Рашидов, команда устозлари Н. Аҳмедов, Т. Ўрозов, Р. Аксановлар. Жойлардаги раҳбарлар ўз меҳнаткашлари ҳақида улар каби қайғурсалар — юқорида ҳикоя қилган ютуқлар вилоятимизнинг барча хўжаликларида ҳам амалга ошишига ишончимиз комил.

Аброр ИМОМХЎЖАЕВ,
жамоатчи мухбиримиз.

● ҲАЖВЧИ РАССОМ ИЖОДИДАН

— «Андишанг борми?» дейсизми, нима у ейдиган нарсами?

— Мавлоно, не сабаб, минора қурилиши охирига етмабдур?

— Бинокорлар хўжалик ҳисобига ўтган қурилишга кетибдурлар, тақсир.

Шавкат ТУРОПОВ чизган.

Муҳаррир ўринбосари
С. Ғ. МУСАЕВ.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.
Р. — 04247. Индекс: 64684. Д.—1791 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12